

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. ความทั่วไป

การปฏิวัติเพื่อทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองโดย “คณะราษฎร” เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 จากที่ประเทศไทยเคยมีการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่มีพระมหากษัตริย์มีอำนาจโดยสมบูรณ์ (Absolute Monarchy) มาเป็นระบอบประชาธิปไตย (Democracy) ที่องค์พระมหากษัตริย์ถูกจำกัดอำนาจให้อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยคณะราษฎรมีความหวังว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เพื่อทำให้เกิดความเป็นธรรมและความเสมอภาคให้กับประชาชนชาวไทย แต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองที่เกิดขึ้นไม่สามารถที่จะตอบสนองในเรื่องดังกล่าวให้กับคนในสังคมไทยได้ตามเจตนารมณ์ของคณะราษฎร เพราะภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี 2475 แล้ว การต่อสู้แย่งชิงอำนาจระหว่างคณะราษฎร โดยเฉพาะระหว่างแกนนำคณะราษฎรฝ่ายทหารและคณะราษฎรฝ่ายพลเรือน ก็เกิดขึ้นมาโดยตลอด อาจจะเป็นเพราะคณะราษฎรขาดการวางแผนรองรับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นหลังการ “ปฏิวัติ” จึงส่งกระทบตามมา หรืออาจเรียกได้ว่าเกิด “ช่องว่าง” ในการใช้อำนาจการปกครองเกิดขึ้น จึงเปิดโอกาสให้ทหารหรือกองทัพซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการรวมตัวกันเหนียวแน่นและมั่นคงกว่ากลุ่มการเมืองกลุ่มอื่นๆ เข้ามาแสวงหาอำนาจทางการเมืองการปกครองไทยตลอดมาหลังมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (เรียบเรียงใน โสภณ ตันตขุณห 2520: ก-ง)

ประเทศไทยมีการปฏิวัติรัฐประหารและยึดอำนาจบ่อยครั้งติดต่อกันมา ซึ่งอาจเป็นเหตุทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเคยชินยอมรับและเห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดาไปก็ได้ ประกอบกับการขาดมติดมหาชนที่เป็นกลุ่มก้อน ขาดกลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมและกลุ่มอาชีพที่มั่นคง ถึงแม้จะมีอยู่บ้างก็อ่อนแอ อาทิ กลุ่มผู้ใช้แรงงานในขณะนั้นยังไม่มีบทบาทในทางการเมืองมากนัก เพราะแม้แต่สนใจในอาชีพของพวกตนมากเกินไป ยังไม่ได้รวมตัวกันเข้าไปมีบทบาทในระบบการเมืองของประเทศและบ่อยครั้งที่ยังถูกกีดกัน เช่น การห้ามตั้งสหพันธ์ผู้ใช้แรงงาน ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ปี 2501-2506 เป็นต้น โดยหลักการแล้วกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เหล่านี้ถ้าผนึกกำลังรวมกันเข้าเป็นปีกแผ่นแล้ว ก็อาจจะเป็นกำลังสำคัญที่จะต่อต้านการใช้กำลังยึดอำนาจปกครองของทหารได้ (โสภณ ตันตขุณห 2520: ก)

หลังจากสิ้นสุดยุคการต่อสู้แย่งชิงอำนาจภายในคณะราษฎร ก็เข้าสู่ยุคเรืองอำนาจของทหาร โดยเฉพาะในยุคของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ต่อเนื่องมาถึงยุคจอมพลถนอม กิตติขจร หรือตั้งแต่ในราว พ.ศ.2500-2516 ในช่วงนี้มีการกำจัดสิทธิและเสรีภาพทางการเมืองของประชาชนอย่างมาก ทำให้ประชาชนไม่สามารถที่จะกระทำกิจกรรมหรือดำเนินกิจกรรมทางการเมืองได้มากนัก ทำให้พัฒนาการทางการเมืองของไทยไม่สามารถที่จะดำเนินต่อเนื่องได้เป็นเวลากว่า 16 ปี (เรียบเรียงใน โสภณ ตันตขุณห 2520: ก-ง)

สังคมไทยอยู่ในเส้นทางการพัฒนาในระบบทุนนิยม โดยเฉพาะความพยายามเน้นย้ำอุตสาหกรรม ดังจะเห็นได้จากการมีกฎหมายส่งเสริมการลงทุนเพื่อกิจการอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ.2503 เป็นต้นมา แนวทางพัฒนาดังกล่าวทำให้มีการขยายตัวของทุนเพิ่มมากขึ้น เมื่อทุนขยายแรงงานก็ขยายเสมือนหนึ่งหัวก้อยของเหรียญ โดยที่แรงงานต้องยังชีพอยู่ด้วยการขายพลังแรงงานตามโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ สภาพแรงงานโดยทั่วไปได้ค่าจ้างแรงงานที่ต่ำ เมื่อเปรียบเทียบกับสภาพการดำรงชีพ ในสภาพการกดค่าจ้างแรงงานพิจารณาในทางทฤษฎี ก็คือ การถูกขูดรีดมูลค่าส่วนเกิน นอกจากนี้แรงงานยังต้องทำงานในสภาพแวดล้อมที่อันตรายทั้งต่อร่างกายและจิตใจ ซึ่งเมื่อพิจารณาในทางทฤษฎี ก็คือ การถูกกดขี่จากกระบวนการผลิต (สมชาย ตระการเกียรติ 2530: 1)

อีกปัญหาหนึ่งที่ประชาชนในสังคมไทยต้องตกอยู่ในสภาพการณ์ดังกล่าว คือ ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาหรือได้รับการศึกษาดำและไม่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เพราะระบบการศึกษาของไทยไม่สามารถที่จะกระจายเข้าไปสู่สังคมไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมไม่สามารถที่จะรู้เท่าทันผู้ที่ได้รับการศึกษาดี จึงถูกเอารัดเอาเปรียบจากกลุ่มผลประโยชน์ที่คอยแสวงหาประโยชน์จากจุดอ่อนหรือจุดด้อยที่มีอยู่ในสังคมไทยอย่างไม่ไยดี หรือไม่เคยคิดว่าประชาชนจะเดือดร้อนหรือทุกข์สุขอย่างไร และทำให้ประชาชนที่เป็นคนส่วนใหญ่ในสังคมในทุกภาคส่วนไม่สามารถที่จะยกระดับชนชั้นทางสังคมได้เหมือนกับกลุ่มที่ได้รับการศึกษาที่ดี หรือพวคนายทุนหรือชนชั้นกระฎุมพี ที่ปัจเจกชนกลุ่มนี้สามารถเข้าถึงการศึกษาได้ง่ายกว่าและสามารถยกระดับชนชั้นทางสังคมได้ง่ายกว่าประชาชนกลุ่มที่มีการศึกษาดำที่เป็นแรงงานในทุกภาคส่วนของไทย (สมชาย ตระการเกียรติ 2530: 2)

การที่แรงงานหรือผู้ใช้แรงงานในภาคส่วนต่างๆ ของไทย ไม่สามารถที่จะยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของตนและครอบครัวได้ เพราะเกิดจากปัญหาการถูกกดขี่ขูดรีดหรือโดนเอารัดเอาเปรียบของนายจ้างหรือนายทุน ที่เป็นผู้กำหนดค่าแรง ชั่วโมงการทำงาน สวัสดิการต่างๆ ที่ยังไม่สอดคล้องกับค่าครองชีพที่ถีบตัวสูงขึ้นตลอดเวลา ทำให้ผู้ใช้แรงงานผู้ขายแรงงานมีค่าจ้างแรงงานเพื่อยังชีพเท่านั้น จึงเป็นปัญหาอย่างมากต่อการที่จะทำให้ผู้ใช้แรงงานหรือผู้ขายแรงงาน ให้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะถ้าพึ่งที่ตนเองและครอบครัวจะหาเลี้ยงชีพ หรือการดำรงชีพยังขาด

แทบจะไม่เพียงพอในแต่ละวันอยู่แล้ว การที่จะมีเวลาเพื่อติดตามข่าวสารการเมืองหรือเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งที่ผู้ใช้แรงงานไม่ได้ให้ความสำคัญมากนัก เพราะปัจจัยต่างๆ ไม่เอื้อให้กระทำการเช่นนั้นได้ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ภูมิหลังของผู้ใช้แรงงาน การศึกษา อาชีพ ฯลฯ เพราะปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

จากประเด็นปัญหาและความเป็นมาที่มีอยู่ของผู้ใช้แรงงานต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ผู้ใช้แรงงานเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน และอาจจะทำให้เข้าใจปัญหาที่เป็นรูปธรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานได้ดียิ่งขึ้น โดยจะทำการศึกษาเฉพาะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรมนวนคร อำเภอลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะทำการศึกษาถึง ระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และในเรื่องอื่นๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน เพื่อให้เนื้อหา มีความครอบคลุมประเด็นในการวิจัยในครั้งนี้ให้มากที่สุด และจะได้ทำการศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในครั้งนี้

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการศึกษาเรื่องการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น หากไม่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไม่ได้ เพราะหลักการของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ให้สิทธิเสรีภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานภาพทางสังคม และเศรษฐกิจแตกต่างกัน ดังนั้น คำว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” หรือ Political Participation ได้มีผู้เสนอแนวคิดและทฤษฎีของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อย่างหลากหลาย แต่ในที่นี้ผู้วิจัยขอขยายอธิบายเพื่อความเข้าใจร่วมกันพอสังเขป ดังนี้

2.1.1 แนวคิดของมิลแบรท (Milbrath อ้างใน ประสิทธิ์ บุญเลิศ 2531: 14-15) ได้ประมวลแนวคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้โดยอธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นพฤติกรรมสะสม กล่าวคือ บุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง มักจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เขาได้กำหนดแนวคิดในการอธิบายพฤติกรรม โดยพยายามอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นลักษณะของการเข้าร่วมทางการเมือง (Political Involvement) โดย

เห็นว่า การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ เป็นการพยายามศึกษาการเมืองเปรียบเทียบในระดับย่อย เพื่อตอบปัญหาว่าลักษณะของระบบการเมืองมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนอย่างไรบ้าง รวมทั้งปัญหาว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมดังกล่าวมีผลต่อการทำหน้าที่ของระบบการเมืองอย่างไร

2.1.2 ทฤษฎีประชาธิปไตย (Democratic Theory) เป็นการให้คุณค่าต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นคุณค่ามาตรฐานทางจริยธรรมของสังคมที่เป็นกลไกที่ใช้ในการตัดสินใจของสังคม ให้สมาชิกของสังคมมีส่วนร่วมในการใช้ชีวิตร่วมกัน เปิดโอกาสให้สมาชิกตัดสินใจพิจารณาเรื่องราวต่างๆ ด้วยตัวของเขาเอง โดยมีสมมติฐานที่เชื่อว่า มนุษย์มีศักยภาพ มีความรอบรู้ เฉลียวฉลาดสามารถตัดสินใจเรื่องราวต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และกระบวนการทางประชาธิปไตยจะทำให้มีผลกระทบในให้มีการตัดสินใจที่ดี และเป็นการให้การศึกษาพัฒนาสมาชิกของสังคม

กระบวนการประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นสิ่งที่ทำหน้าที่กระตุ้นการดำเนินไปขององค์การทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ในครอบครัว โรงเรียน สถานที่ทำงาน ฯลฯ รูปแบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมทางอ้อมคือผ่านการเลือกตั้งตัวแทน

ผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการที่สังคมเน้นการมีส่วนร่วม คือ เป็นผลให้ในทุกระดับทุกองค์การสถาบันเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม การให้คุณค่าต่อการตัดสินใจที่มาจาก การมีส่วนร่วมของสมาชิกแพร่ขยายไปในทุกๆ ส่วนของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ก็จะเสริมสร้างให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และเสถียรภาพจากการตัดสินใจร่วมกัน

2.1.3 ทฤษฎีสังคมนิยม (Socialist Theory) ในระบบทุนนิยมที่ความสัมพันธ์ของมนุษย์ เกิดจากการทำงานในกระบวนการผลิต มนุษย์ถูกทำให้แปลกแยก เกิดความขัดแย้ง เนื่องจากวิธีการผลิต (Mode of Production) แรงงาน เช่น ในสังคมทุนนิยมเป็นเพียงปัจจัยการผลิต จากความสัมพันธ์ระหว่างทุนและแรงงานและการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญ แรงงานสูญเสียการควบคุมกระบวนการทำงานอันเกิดจากการผลิตที่ถูกแบ่งย่อย ต้องทำงานอย่างซ้ำๆ อยู่เป็นประจำ ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมได้ทำลายการพัฒนาศักยภาพของความเป็นมนุษย์ แนวคิดสังคมนิยม นั้นต้องการให้มนุษย์มีอิสระเสรีภาพสามารถปลดปล่อยตนเองจาก ความสัมพันธ์ภายในกระบวนการผลิตแบบทุนนิยม โดยให้แรงงานเข้ามามีส่วนร่วมสร้างสรรค์และควบคุมกระบวนการผลิต ในระบบสังคมนิยมแบบมีส่วนร่วมจะเลิกความสัมพันธ์ระหว่างค่าจ้างกับแรงงาน (Wage-Labor Relationships) เพื่อให้คนงานเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อควบคุมกำหนดกิจกรรมการผลิตเอง และผลที่จะเกิดในสังคมนิยมแบบมีส่วนร่วมจะสร้างและเปลี่ยนแปลงระบบสังคมทั้งหมด โดยมีวัตถุประสงค์จะสร้างวัฒนธรรมของชนชั้นกรรมาชีพ (Proletarian Culture) ขึ้นมา โดยวัฒนธรรมของชนชั้นกรรมาชีพ

เป็นวัฒนธรรมที่มีการร่วมมือที่พลเมืองมีสิทธิ โอกาส และผลประโยชน์เท่าเทียมกัน เปิดโอกาสให้
มนุษย์พัฒนาตนเอง การผลิตเป็นเพียงปัจจัยที่ใช้ในการดำรงชีพให้อยู่รอด

2.1.4 พัฒนาการและการเติบโตของมนุษย์ (Human growth and Development)

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมมนุษย์ทั้งหลายมีจุดร่วมที่กล่าวถึงการเจริญเติบโตทางบุคลิกภาพ การ
พัฒนาศักยภาพของมนุษย์ แนวคิดนี้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วมเป็นวิถีทาง
การพัฒนา และการเจริญเติบโตของมนุษย์ ทำให้แต่ละปัจเจกบุคคลเป็นผู้มีความกระตือรือร้น
ควบคุมตนเองได้ และเป็นอิสระ ถ้าปัจเจกบุคคลถูกควบคุมจากการบังคับบัญชาในองค์กรมากไป
ทำให้คนไม่พึงพอใจที่จะพัฒนาศักยภาพของตน การสร้างแรงจูงใจต้องให้ปัจเจกบุคคล มีอิสระ มี
อิทธิพล และให้มีความรับผิดชอบต่องานที่ทำอยู่ แนวคิดการพัฒนาและการเจริญเติบโตของมนุษย์
สนับสนุนในโครงสร้างโครงสร้างที่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามีส่วนร่วม เพราะเป็นการพัฒนา
ทางด้านจิตวิทยาแก่ปัจเจกบุคคล และกลุ่มบุคคล (นาลินี ศรีกรีกุล 2536: 22-23)

2.1.5 Lawrence A. Scaff กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ 2 แนวทาง

กล่าวคือ แนวทางที่หนึ่งอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะการกระทำเพื่อเป็นเครื่องมือ
ไปสู่เป้าหมาย ซึ่งจะเน้นให้ความสำคัญเกี่ยวพันของอิทธิพลและอำนาจเป็นการแบ่งปันอำนาจทางการเมือง
การเมืองในที่นี้จึงเป็นเรื่องของการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรทางอำนาจอันทรงคุณค่า
ในขณะที่แนวที่สองได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะของการปลดสังสรรค์
ซึ่งเน้นความคิดในฐานะที่บุคคลเป็นสมาชิกของสังคม เป็นผู้ตระหนักตนในฐานะพลเมืองที่จะต้อง
มีส่วนร่วมได้รับความเป็นธรรม และมีแนวทางในการปฏิบัติตนต่อส่วนรวมในฐานะพลเมืองดี
การเมืองในแนวทางนี้จึงเป็นชุดของกิจกรรมและความสัมพันธ์ซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่ของ
สังคม ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม และกระตุ้นให้มีการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อมวลชน (สุจิต บุญบงการ 2537: 201)

2.1.6 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) แนวคิดของ

ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกำเนิดขึ้นตั้งแต่กรีกโบราณ และศตวรรษที่ 18-20 ซึ่งได้เผยแพร่ใน
โลกตะวันตกอีกครั้งใน ค.ศ.1960 โดยการอด แพทแมน (Garol Patman) (อนก เหล่าธรรมทัศน์
2542: 131) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นการเรียกระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน ที่เปิด
โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครอง และในการตัดสินใจในระดับต่างๆ
มากขึ้น มิใช่ว่าประชาชนจะสามารถทำได้เพียงเลือกตั้งอย่างเดียว ยังเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วน
ร่วมในกระบวนการตัดสินใจเรื่องต่างๆ เช่น การเปิดช่องทางให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล
ข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และความคืบหน้าของการบริหารจัดการประเทศ โดยผู้ทำหน้าที่แทน
ประชาชน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนแสดงความคิดเห็น และให้ข้อมูลแก่ผู้ทำหน้าที่แทน

ประชาชนซึ่งขาดประสิทธิภาพ บกพร่องต่อหน้าที่ หรือไม่สุจริต แล้วแต่กรณี (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล 2541: 60)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) นั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก เนื่องจากวัฒนธรรมทางการเมืองจะมีผลต่อการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมือง (Political behavior) ของคนในสังคมนั้นๆ เช่น หากสังคมใดมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย การแสดงออกแห่งพฤติกรรมทางการเมืองของคนในสังคมนั้น ก็จะเป็นแบบประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน คือ ประชาชนจะมีความใส่ใจต่อสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคของตน และส่วนรวม จะมีการกระทำหรือแสดงออกทางการเมืองโดยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง จะทำให้การพัฒนาทางการเมืองของสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว เข้มแข็ง และมีเสถียรภาพ แต่ถ้าหากสังคมใดคนในสังคมมีวัฒนธรรมเป็นแบบไพร่ฟ้า หรือมีจิตใจคับแคบ การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองของคนในสังคมส่วนใหญ่ ก็จะเป็นไปในลักษณะของการยอมรับในอำนาจของรัฐ ยอมรับในอำนาจของผู้ปกครอง (Ruler) โดยที่ตนเองยอมเป็นผู้อยู่ใต้ปกครอง (Ruled) โดยไม่มีความสนใจที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง หรือคิดว่าเรื่องการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ของผู้ปกครองเท่านั้น ทำให้เป็นปัญหาต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ทำให้การพัฒนาทางการเมืองในสังคมที่มีวัฒนธรรมแบบไพร่ฟ้า ไม่สามารถที่จะพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว เหมือนกับสังคมที่มีวัฒนธรรมแบบประชาธิปไตยนั่นเอง

2.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture Conceptual)

วัฒนธรรมทางการเมืองนั้นมีความหมายแตกต่างจากวัฒนธรรมโดยทั่วไปของสังคม คือ วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นระบบย่อยของระบบวัฒนธรรมทั้งหมดของสังคมแบบหนึ่งเท่านั้น มีนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ได้ให้นิยามความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” ไว้อย่างหลากหลาย ดังจะได้ยกตัวอย่างจากงานวิจัยของ วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน ที่ได้สรุปนิยามความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมทางการเมือง” ของนักวิชาการทางรัฐศาสตร์ทั้งชาวไทย และต่างประเทศไว้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2521: 16-18; กมล สมวิเชียร 2514: 42; Gabriel A. Almond 1956: 398; William T. Bluhm 1974: 5-6) ดังนี้

1) กมล สมวิเชียร วัฒนธรรมทางการเมืองมีความหมายแตกต่างไปจากวัฒนธรรมโดยทั่วไป กล่าวคือ วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งหรือระบบย่อยของวัฒนธรรมทั้งหมด

2) กาเบรียล เอ อัลมอนด์ (Gabriel A. Almond) ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองเป็นแบบแผนของทัศนคติ และความเชื่อของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง และส่วนต่างๆ ของระบบการเมืองโดยจำแนกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

(1) ความโน้มเอียงในการรับรู้ (Cognitive Orientation) หมายถึง ความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งความเชื่อที่มีต่อวัตถุและระบบการเมือง

(2) ความโน้มเอียงในความรู้สึกผูกพัน (Affective Orientation) หมายถึง ความรู้สึกผูกพันที่มีต่อวัตถุและระบบการเมือง

(3) ความโน้มเอียงในเชิงประเมินค่า (Evaluative Orientation) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์และประเมินคุณค่าเพื่อตัดสินและแสดงความคิดเห็น ที่มีต่อกิจกรรมหรือปรากฏการณ์ทางการเมือง

3) วิลเลียม ที. บลูม (William T. Bluhm) อธิบายว่า วัฒนธรรมทางการเมืองหมายถึง ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมโดยทั่วไปของสังคม โดยเฉพาะจะเกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง ส่วนประกอบสำคัญของวัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ ค่านิยม (Value) ความเชื่อ (Believe) และ ทัศนคติทางอารมณ์ รวมทั้งการให้ความสนับสนุนโดยทั่วไป จากสมาชิกในระบบการเมือง

4) ปรีชญา เวสารัชช์ อธิบายว่า แนวคิดว่าด้วยวัฒนธรรมทางการเมืองพัฒนาจากการศึกษารูปแบบของการปกครองที่แตกต่างกัน 2 รูปแบบ คือ การปกครองแบบเผด็จการกับการปกครองแบบประชาธิปไตย ในการปกครองทั้งสองนี้ผู้สนใจวัฒนธรรมการเมืองศึกษาพฤติกรรมทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการเมือง ดังนี้

(1) ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน และลักษณะองค์การทางสังคมของประชาชน

(2) ความเชื่อของประชาชนว่าสมารถที่จะควบคุมรัฐบาลและผู้มีอำนาจในสังคม

(3) ความเต็มใจของประชาชนในการยอมรับสิ่งที่รัฐบาลกระทำ และยอมรับการชี้นำของรัฐบาล

(4) การยอมรับของประชาชนในวิธีการได้มาซึ่งอำนาจของผู้ปกครอง ว่าเป็นวิธีการที่เหมาะสมในการใช้อำนาจ (ปรีชญา เวสารัชช์ 2528: 4)

5) เซาว์ ไพรพิรุณ โรจน์ กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่คนในสังคมหนึ่งๆ ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่ง ในการกำหนดแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ซึ่งทำให้คนในสังคมเดียวกัน มีแบบแผนความเชื่อ มีทัศนคติ

ตลอดจนมีชนบทร่วมกันที่คล้ายคลึงกัน และมีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากสังคมอื่นๆ ตัวอย่างเช่น คนตะวันตกและคนตะวันออก ต่างก็มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ภายในสังคมไทยก็มีความแตกต่างกันไปบ้าง เช่น คนในภาคกลางอาจจะแตกต่างจากคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในด้านการดำเนินชีวิต ความเป็นอยู่ และภาษา เป็นต้น หรือแม้แต่คนในภูมิภาคเดียวกันก็อาจมีพฤติกรรม และการดำเนินชีวิตแตกต่างกันได้ ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของวัฒนธรรมย่อย (Subculture) นั่นเอง (เชาว์ ไพรพิรุณโรจน์ อ้างใน นกคณ สุคนธวิท 2539: 61)

2.2.2 ประเภทของวัฒนธรรมทางการเมือง (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน 2548: 8-9) อัลมอนด์ และ เวอร์บา (Almond & Verba) ได้จำแนกประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองเชิงอุดมคติ โดยใช้ปัจจัยเกี่ยวกับความสำนึกทางการเมือง (Political Consciousness) และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ดังนี้

1) **วัฒนธรรมดั้งเดิมแบบจำกัดวงแคบ (Parochial Political Culture)** เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมหล้าหลังหรือสังคมแบบจารีต เช่น สังคมชนเผ่า สังคมแบบชาวเขา เป็นต้น ลักษณะของสังคมทางการเมืองเป็นแบบไม่สนใจไม่รับรู้เรื่องการเมือง และการปฏิบัติงานทางการเมือง

2) **วัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า (Subject Political Culture)** เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคม ที่มีระดับการพัฒนาก้าวหน้ากว่าสังคมแบบดั้งเดิม หรือสังคมแบบชนเผ่า/ชาวเขา ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมือง มีลักษณะของการยอมรับในฐานะและอำนาจของรัฐบาลโดยศุภฤทัย มีความสนใจและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองพอสมควร แต่ไม่สนใจที่จะแสดงออกทางการเมือง หรือเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง

3) **วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (Participant Political Culture)** เป็นวัฒนธรรมทางการเมืองของบุคคลในสังคมที่มีระดับการพัฒนาทางการเมืองสูง เช่น สังคมการเมืองที่มีระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย เป็นต้น ประชาชนจึงมีความสนใจการเมือง มีความสำนึกทางการเมือง และมีความกระตือรือร้นที่จะแสดงออกทางการเมือง โดยการมีบทบาททางการเมืองและมีพฤติกรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม คือ การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์ และการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง

กล่าวโดยสรุป การเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยในปัจจุบันนั้น ไม่สามารถที่จะแยกออกให้เป็นที่ไปตามประเภทของวัฒนธรรมทางการเมืองทั้ง 3 รูปแบบได้อย่างชัดเจนอีกต่อไปในโลกการเมืองปัจจุบัน เพราะการเมืองการปกครองนั้น มีรูปแบบผสมผสานกันระหว่างรูปแบบต่างๆ เป็นไปตามบริบทของสังคมการเมืองประเทศนั้นๆ เพราะแต่ละประเทศมีความผูกพันกับประวัติศาสตร์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมแตกต่างกันไปตามพื้นที่ทาง

ภูมิศาสตร์ สภาพแวดล้อม หรือ การถ่ายทอด การอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองที่แตกต่างกัน
ความคิด ความเชื่อ ทางปรัชญา/ศาสนาที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการแสดงออกซึ่ง
พฤติกรรมทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน

2.3 การเกิดกลุ่มของผู้ใช้แรงงาน การเกิดกลุ่มหรือการรวมกลุ่มนั้น มักเกิดจากปัจเจก
บุคคลที่มีแนวความคิด ทศนคติ ความเชื่อ อุดมการณ์ หรือมีผลประโยชน์บางอย่างร่วมกันจึงมา
รวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อมุ่งหวังจะได้เข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของ
รัฐบาล ดังนั้นจากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรม
นวนคร จังหวัดปทุมธานี” จึงมีความจำเป็นที่ต้องทำการศึกษากลุ่มหรือการรวมกลุ่มของ
ผู้ใช้แรงงานเพื่อให้เข้าใจว่าการเกิดกลุ่มหรือการรวมกลุ่มของผู้ใช้แรงงานนั้นมีเหตุผลมาจากสาเหตุ
ใดและเพื่ออะไร และได้มีผู้เสนอแนวคิด/ทฤษฎีในการเกิดกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ไว้
ในหลายแนวคิด ดังนี้

2.3.1 แนวคิดการเกิดกลุ่มในสังคมไทย การเกิดกลุ่มของคนไทยมีความเกี่ยวข้องกับ
ความสัมพันธ์กันเป็นส่วนตัวของบุคคลในลักษณะความสัมพันธ์เชิงอุปถัมภ์ (Patron-Clients)
ซึ่งอาศัยความสัมพันธ์ส่วนตัว ความไว้วางใจ และความใกล้ชิดสนิทสนมกันเป็นที่ตั้ง ความสัมพันธ์
เชิงอุปถัมภ์นี้มีลักษณะเช่นเดียวกับความสัมพันธ์แบบนายกับไพร่ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์แบบศักดินา
ที่ยังคงมีอิทธิพลอยู่มากในระบบความสัมพันธ์ทางสังคมของไทย ทำให้สภาพภาพของสมาชิก
ภายในกลุ่มไม่ทัดเทียมกัน โดยเฉพาะระหว่างผู้นำกับบรรดาสมาชิกภายในกลุ่ม ก่อให้เกิด
ความสัมพันธ์แบบพึ่งพา (Dependence) ต่อกันเป็นทอดๆ ความสัมพันธ์จึงเป็นไปอย่างไม่เสมอภาค
และไม่เท่าเทียมกัน โดยเหตุผลของอาวุโส ความมีบารมี หรือการมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง
กว่า จนกลายเป็นผู้อุปถัมภ์กลุ่มในด้านต่างๆ การเกิดกลุ่มของคนไทยจึงถือว่าเป็นผลผลิตของสังคม
ซึ่งย่อมเป็นไปตามโครงสร้างของสังคมไทย (นาตาชา วศินดิกล 2540: 35)

2.3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ ตัวแบบการแลกเปลี่ยน
(Exchange Model) ของทฤษฎีนี้มีสมมติฐานสำคัญว่า มนุษย์แต่ละคนมีความต้องการอะไรหลาย
อย่างในชีวิต แต่ตัวเองไม่สามารถสนองความต้องการของตนด้วยตนเองทั้งหมดได้ จะต้องอาศัย
ผู้อื่นมาช่วยสนองความต้องการเหล่านั้นด้วยจึงจะครบ นอกจากนั้นมนุษย์แต่ละคนยังต้องการ
ผลตอบแทนจากการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ระหว่างกันให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เมื่อมนุษย์ต้องการ
สิ่งต่างๆ จากผู้อื่นจึงต้องเข้าสู่ความสัมพันธ์หรือติดต่อกับผู้อื่น และเนื่องจากแต่ละคนต้องการ
ผลประโยชน์ตอบแทนที่มากที่สุดจากสิ่งที่ตนนำไปแลกเปลี่ยนกับผู้อื่น จึงต้องสร้างกฎเกณฑ์หรือ
ระเบียบแบบแผนในการแลกเปลี่ยนที่ดีมีความยุติธรรมขึ้น ความต้องการซึ่งกันและกันจึงทำให้เกิด

ความสัมพันธ์ระหว่างกัน กฎระเบียบที่ร่วมกันสร้างขึ้นจะควบคุมความประพฤติของกันและกัน กฎระเบียบที่อำนวยประโยชน์สูงสุดจะช่วยรักษาความสัมพันธ์ภาพให้ดำรงอยู่ได้นานและมั่นคง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ อ่างใน เฉชะ สิทธิสุทธิ 2541: 31)

2.3.3 ทฤษฎีพหุนิยม (Pluralism Theory) ในสังคมหนึ่งๆ นั้น จะมีกลุ่ม สมาคม และองค์กรต่างๆ มากมาย ซึ่งเกิดขึ้นมาหรือมีวิธีการดำเนินการที่เป็นไปโดยเสรี และด้วยความสมัครใจ ไม่ได้ถูกบีบบังคับหรือถือกำเนิดขึ้นมาและอยู่ได้ด้วยการอุปถัมภ์ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมจากรัฐบาล มีการจัดระเบียบการบริหารงานของกลุ่ม เช่น มีการระบุตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ มีการประชุมเพื่อการปรึกษาหารือเป็นครั้งคราว เปิดรับสมัครสมาชิกอย่างเปิดเผย

กลุ่มต่างๆ ที่มีอยู่หลากหลายและยึดมั่นในวิธีการเข้าเป็นสมาชิกด้วยความสมัครใจ นั้น จะปรากฏได้ชัดในประเทศกลุ่มยุโรปตะวันตก สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีองค์กรต่างๆ นับจำนวนไม่ถ้วน บางองค์กรก็ดำรงอยู่ได้นานนับร้อยปี แต่บางองค์กรก็มีขึ้นชั่วคราว เพียงชั่วระยะเวลาที่บรรลุเป้าหมายหรือหมดสิ้นประเด็นที่มีผู้สนใจอยู่เท่านั้น จุดประสงค์ขององค์กรต่างๆ จะมีผิดแผกแตกต่างไปตามปัญหาของอาชีพ และความสนใจที่มีสารพัดประการ

การมีกลุ่มหลากหลายทั้งในด้านจำนวนและชนิด ทำให้บุคคลหนึ่งๆ นั้นอาจเป็นสมาชิกได้หลายกลุ่มหลายสมาคมในขณะเดียวกันได้ เช่น เป็นสมาชิกสมาคมครูและผู้ปกครอง โรงเรียนแห่งหนึ่ง และเป็นสมาชิกสมาคมอาชีพอีกแห่งหนึ่ง รวมทั้งเป็นสมาชิกสมาคมของ ภูมิลาเนาเดิมอีกแห่งหนึ่งในเวลาเดียวกัน เป็นต้น การเป็นและการมีเพื่อนสมาชิกต่างสมาคมกัน ย่อมมีความขัดแย้งกันเกิดขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการแก้ไขปรับปรุงด้วยวิธีการประนีประนอม ทำให้ความแตกต่างในเพื่อนมนุษย์ปรากฏขึ้น และลดความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกันและกันลง เกิดการกระจายศูนย์แห่งอำนาจภายในสังคมอีกด้วย ไม่ให้อำนาจทางการตัดสินใจต้องตกอยู่ภายใต้บุคคลหรือคณะบุคคลใดโดยเฉพาะ มีดุลแห่งอำนาจเนื่องจากกลุ่มต่างๆ ที่มีในสังคมนั้นจะดูแลผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง จึงพยายามคอยถ่วงรั้งและดุลอำนาจซึ่งกันและกันไว้ ในบางครั้งการต่อรองของกลุ่มกับรัฐบาลอาจกลายเป็นมหานหุตได้ เพราะได้รับการสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมาก ผลประโยชน์ที่ได้รับจากการต่อรองนั้นจึงไม่ใช่เป็นผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มเท่านั้น หากแต่จะเป็นผลประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือสาธารณะประโยชน์ด้วย

นอกจากนั้นการเกิดมีกลุ่มหลากหลายขึ้นในสังคม ย่อมทำให้การดำเนินชีวิตของสมาชิกของกลุ่มต่างๆ นั้น จะเป็นไปได้อย่างเสรีและการเข้าร่วมกลุ่มสมาชิกย่อมต้องยอมเสียสละลักษณะนิสัยการตามใจตัวเอง รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา ประนีประนอมเพื่อให้เข้ากับกลุ่มของสังคมได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการฝึกการทำงานกันเป็นหมู่คณะ (Team Work) ความรู้สำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของกลุ่ม ทั้งยังร่วมกันตัดสินใจในปัญหาต่างๆ ตามเหตุผลของที่ประชุม

กลุ่ม จะต้องปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของกลุ่มที่ระบุไว้เป็นลายลักษณ์อักษร มิใช่ทำตามคำสั่งหรือความคิดเห็นของผู้นำกลุ่มแต่ฝ่ายเดียว

นอกจากนี้ โรเบิร์ต ซาลส์เบอรี (Robert Salisbury) (อ้างใน วรพันธุ์ สุวรรณยุหะ 2535: 38-41) เป็นนักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่ได้พัฒนาทฤษฎี “การแลกเปลี่ยนของกลุ่มผลประโยชน์” (an exchange theory of interest group) ขึ้น เพื่ออธิบายการรวมกลุ่มอย่างสมเหตุสมผลมากขึ้น โดยมีความคิดว่ากลุ่มที่เกิดจากการสอดคล้องต้องกันทางผลประโยชน์ระหว่างผู้ริเริ่มจัดตั้งกลุ่ม (group organizer) กับผู้เป็นสมาชิกกลุ่ม กล่าวอีกนัยหนึ่ง กลุ่มเกิดขึ้นมาเพราะมีผู้นำซึ่งเรียกว่า ผู้ก่อตั้ง (entrepreneur organizer) ที่ชักชวนคนให้เข้าร่วม โดยมีผลประโยชน์เป็นแรงจูงใจ ผลประโยชน์ดังกล่าวนี้แบ่งออกเป็น 3 ชนิด คือ

1. ผลประโยชน์ทางวัตถุ (Material) เช่น งาน เงิน ภาษา ชื่อของลูก
2. การให้ความรู้สึกใกล้ชิดอาธรรมณ์ (solidary) เช่น การได้สังสรรค์และการมีเพื่อนจากการเข้าร่วมกลุ่ม
3. การมีอุดมการณ์ (Purposive) คือ ได้รับการพึงพอใจในอุดมการณ์

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนมีรากเดิมมาจากทฤษฎีการเพิ่มขยายและทฤษฎีดุลยภาพ (Theory of proliferation and equilibrium) ซึ่งผู้วิจัยใครจะอธิบายเกี่ยวกับทฤษฎีการเพิ่มขยายและทฤษฎีดุลยภาพ ดังนี้

ทฤษฎีการเพิ่มขยาย อธิบายว่า กลุ่มเป็นผลมาจากกระบวนการของการมีความแตกต่างกันทางสังคมซึ่งเชื่อมโยงกัน การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทำให้หน้าที่ของประชาชนมีลักษณะเฉพาะเจาะจงยิ่งขึ้น มีบทบาททางสังคมเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ของกลุ่มแต่ละหน้าที่บทบาททางสังคมจึงนำไปสู่จุดหมายทางสังคมที่แตกต่างกัน สมมติฐานสำคัญของทฤษฎีการเพิ่มขยายอยู่บนพื้นฐานที่ว่า กลุ่มเป็นผลผลิตของความแตกต่างทางผลประโยชน์คือคุณค่าทางสังคมและถ้าเวลานั้นความแตกต่างทางสังคมยิ่งปรากฏมากขึ้นก็ยิ่งไปเพิ่มกลุ่มเฉพาะเจาะจงในวงการเศรษฐกิจและการเมืองยิ่งขึ้นเสมือนขบวนการแตกตัวทางสังคม ซึ่งเป็นขบวนการที่มีค่านิยมถูกทำให้เปลี่ยนไปเราจึงสามารถอธิบายสำหรับการสร้างกลุ่ม ได้บนรากฐานของความแตกต่างเฉพาะอย่าง

นอกจากนี้ทฤษฎีดุลยภาพได้อธิบายการเกิดกลุ่มในลักษณะการเสียดุลย์ทางสังคมซึ่งแทนที่จะอธิบายในทำนองเกี่ยวกับทฤษฎีการเพิ่มขยาย ทฤษฎีดุลยภาพกลับอธิบายโดยใช้สาเหตุเดียวกัน แต่การวิเคราะห์ในเชิงซับซ้อนกว่าระดับหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อสังคมมีลักษณะแตกต่างกันมากขึ้น ดุลยภาพระหว่างกลุ่มทางสังคมดั้งเดิมก็เริ่มเสียไปอันเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการ เป็นต้นว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้น เกิดสงคราม เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการ

ขนส่งและการสื่อสาร นอกจากนี้อาจเกิดจากระบวนการทางสังคมในระดับมหภาค เช่น เกิด ขบวนการทางประชาชน เกิดการปั่นป่วนในวงการธุรกิจ และเกิดการเปลี่ยนแปลงให้เป็น อุตสาหกรรม ดังนั้นจึงมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มขึ้นเพื่อทำให้เกิดดุลยภาพอย่างเดิม หรือเพื่อการ ต่อรองที่เป็นธรรมมากขึ้น

แม้ว่า ซาลส์เบอรี จะเน้นการเกิดกลุ่มในลักษณะการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ก่อตั้งกับ สมาชิกของกลุ่ม แต่ก็ได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการขัดแย้งเป็นรากเหง้าแห่งการก่อให้เกิดการสร้าง กลุ่ม ส่วนสาเหตุของความขัดแย้งนั้นอาจเป็นเรื่องของการเพิ่มขยายมากเกินไป หรือเสียดุลยภาพ ของการแตกต่างทางผลประโยชน์ หน้าที่ หรือบทบาท และคุณค่าทางสังคม

2.4 องค์ประกอบของสหภาพแรงงานต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมทางการเมือง การที่กลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือสหภาพแรงงานมีพัฒนาการทางการเมืองของกลุ่มต่อไปได้ กลุ่มผู้ใช้ แรงงานหรือสหภาพแรงงานจะต้องมีปัจจัยในหลายด้านประกอบกันจึงจะสามารถเกิดกลุ่มผู้ใช้ แรงงานหรือเกิดเป็นสหภาพแรงงานขึ้นมาได้ และการมีปัจจัยหรือองค์ประกอบที่เพียงพอต่อการ ดำเนินกิจกรรมของสหภาพแรงงานหรือกลุ่มผู้ใช้แรงงานเท่านั้น จึงจะทำให้กลุ่มประสบกับ ความสำเร็จตามเป้าหมายของกลุ่มที่ตั้งไว้ และสามารถจะใช้ปัจจัยต่างๆ ในการพัฒนากลุ่มหรือ สหภาพแรงงานของตนต่อไปได้อย่างเข้มแข็ง ปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน หรือสหภาพแรงงานสามารถสรุปได้ ดังนี้

2.4.1 ขนาดของกลุ่ม (Size) เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลหรือผลกระทบต่อ ความสำเร็จในการที่จะทำให้กลุ่มได้รับสิ่งที่ต้องการ จากการศึกษาได้ค้นพบว่ากลุ่มที่มีสมาชิก จำนวนมากได้รับการคาดหวังว่าจะประสบหรือพบกับความสำเร็จมากกว่ากลุ่มที่มีจำนวนสมาชิก น้อยกว่า ทั้งนี้เพราะกลุ่มที่มีจำนวนสมาชิกมากมีพลังมากกว่า เช่น ในกรณีของการเลือกตั้งไม่ว่า ระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นกลุ่มที่มีสมาชิกจำนวนมาก สามารถจะทำให้ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้ง ได้พบกับความสำเร็จหรือไม่พบกับความสำเร็จก็ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้อำนาจในการต่อรองของกลุ่มใน กรณีดังกล่าวก็ย่อมมีมาก เมื่ออำนาจในการต่อรองมีมากโอกาสที่กลุ่มจะพบกับความสำเร็จในสิ่งที่ กลุ่มต้องการก็ย่อมมีมากไปด้วย

2.4.2 สถานภาพทางสังคม (Social Status) ในสหรัฐอเมริกาในช่วงปลายปี 1945 มีการต่อสู้แข่งขันที่สำคัญในทางการเมืองอยู่อันหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องกฎหมายที่บังคับให้มีการประกัน สุขภาพแห่งชาติการต่อสู้แข่งขันครั้งนั้น เป็นการต่อสู้ระหว่างกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มกดดัน 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม AFL-CIO และกลุ่ม AMA (American Medical Association) เป็นกลุ่มสมาคมวิชาชีพ (Professional Association) ถ้าดูจำนวนสมาชิกทั้งสองกลุ่มแล้วจะเห็นได้ว่ากลุ่ม AFL-CIO น่าจะชนะ เพราะมีจำนวนสมาชิกมากกว่า กล่าวคือมีถึง 15 ล้านคน แต่กลุ่ม AMA ซึ่งมีสมาชิกน้อยกว่ากลับ

ชนะกลุ่ม AFL-CIO ส่วนหนึ่งของเหตุผลที่สำคัญที่นำมาใช้ในการอธิบายก็คือ สถานภาพเกียรติภูมิทางสังคมของกลุ่ม AMA ดีกว่า ทั้งนี้ เพราะคนอเมริกันส่วนใหญ่ซึ่งก็ควรจะเหมือนกับคนทั่วโลกอื่นๆ ที่คิดว่าพวกหมอไม่ใช่พวกที่ *เรียนเก่ง มีความรู้ความสามารถมากเพียงอย่างเดียว แต่เป็นบุคคลที่อุทิศตนให้กับสังคมในการรักษาชีวิตมนุษย์* ในขณะที่มองกลุ่ม AFL-CIO ซึ่งเป็นกลุ่มของสหภาพแรงงานว่าเป็นพวกคนธรรมดาที่ไม่เจริญ เกียจคร้าน มุ่งแต่เงิน ตรงนี้แสดงให้เห็นว่าสถานภาพทางสังคมต่อความสำเร็จของกลุ่ม

2.4.3 ความสามัคคีของกลุ่ม (Cohesion) ปัจจัยหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งความสำเร็จของกลุ่ม เพราะปรากฏเสมอว่าเวลาที่มีการต่อสู้ซึ่งกันและกันในการเมือง กลุ่มกดดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีขนาดใหญ่มักจะแพ้กลุ่มกดดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่มีขนาดเล็กกว่า ทั้งนี้ โดยทฤษฎีกลุ่มยังมีขนาดใหญ่พลังสามัคคีของกลุ่มยังมีน้อยกว่ากลุ่มที่มีขนาดเล็กกว่า ที่เป็นเช่นนี้เพราะขณะที่กลุ่มใหญ่ขึ้น ความถี่ของการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกภายในกลุ่มจะลดลง ดังนั้น เป็นไปได้ที่ความสามัคคีของกลุ่มจะลดลงไปด้วย ตรงกันข้ามกับกลุ่มที่มีขนาดเล็กโอกาสที่สมาชิกจะมีโอกาสปฏิสัมพันธ์ความใกล้ชิดกันมีมาก เมื่อเป็นเช่นนี้ความสามัคคีของกลุ่มก็จะมีเพิ่มตามไปด้วย และผลของการที่สมาชิกของกลุ่มสามัคคีกันยิ่งมาก อิทธิพลของกลุ่มที่มีต่อการปฏิบัติงานต่อความสำเร็จในการที่จะบรรลุเป้าหมายยิ่งมากตามไปด้วย

2.4.4 ความเป็นผู้นำ (Leadership) ความมีประสิทธิผลของกลุ่มกดดันหรือกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็เหมือนกับกรณีของกองทัพ คือ ขึ้นอยู่กับคุณภาพความเป็นผู้นำของกลุ่มด้วยเหมือนกัน ความเป็นผู้นำของกลุ่มที่มีคุณภาพคือผู้นำที่มีคุณลักษณะอย่างไร ความเป็นผู้นำของกลุ่มที่มีคุณภาพคือการสามารถดำเนินหน้าที่ภายในและภายนอกกลุ่ม สามารถกำหนดว่าเรื่องนี้หรืองานอย่างนี้ใครคือคนที่ควรจะรับผิดชอบ ใครควรจะเป็นผู้ที่ทำการตัดสินใจ สามารถเรียกร้องให้สมาชิกของกลุ่มสนับสนุนนโยบายได้อย่างพร้อมเพรียง ขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสามัคคีของกลุ่มไว้ได้ นอกจากนี้ยังสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ยุทธวิธีของกลุ่มในการต่อสู้กับฝ่ายตรงข้าม สามารถเป็นผู้แทนของกลุ่มในการติดต่อกับผู้นำกลุ่มอื่นได้ เป็นต้น เหล่านี้ล้วนเป็นลักษณะของผู้นำของกลุ่มที่มีคุณภาพ ที่จะนำกลุ่มให้มุ่งไปสู่ความสำเร็จในสิ่งที่กลุ่มต้องการหรือพึงปรารถนาได้ (จุมพล หนิมพานิช 2545: 27-30)

ปัจจัยหรือองค์ประกอบของกลุ่มกดดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ที่ได้ยกมากล่าวนี้ เป็นลักษณะของกลุ่มการเมืองรูปแบบหนึ่ง เพราะมีการต่อสู้แข่งขันให้ได้มาซึ่งชัยชนะด้วยการเลือกตั้งดังนั้น และกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือสหภาพแรงงานก็ถือว่าเป็นกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มหนึ่งเช่นกัน

ดังนั้นหากกล่าวโดยสรุปกลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือสหภาพแรงงานหากต้องการประสบความสำเร็จในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการยื่นข้อเรียกร้อง ข้อเสนอ การชุมนุม การนัดหยุดงาน หรือในเรื่องใดๆ ที่กลุ่มของตนมีส่วนได้ส่วนเสียแล้ว กลุ่มผู้ใช้แรงงานหรือสหภาพแรงงานต้องมียุทธศาสตร์ประกอบทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วรวมกัน และมีการบริหารจัดการภายในกลุ่มที่ดี ไม่มีความแตกแยกภายในกลุ่ม ซึ่งการแตกความสามัคคีจะนำมาซึ่งความอ่อนแอของกลุ่ม และอาจนำมาซึ่งความล้มเหลวของกลุ่มนั้นๆ ได้นั่นเอง ดังแสดงเป็นแผนภาพที่ 2.1 ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงถึงองค์ประกอบหรือปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของกลุ่มผู้ใช้แรงงาน
ที่มา : จุมพล หนิมพานิช (2545: 27)

2.5 ระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ถึงแม้ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบประชาธิปไตยมากกว่า 70 ปีแล้ว แต่ตลอดเวลาของการเป็นประชาธิปไตยที่ผ่านมานั้น ได้มีการเบียดแทรกของการเป็นเผด็จการเป็นระยะๆ และบางครั้งดำรงอยู่ต่อเนื่องเป็นเวลานาน มีการปฏิวัติรัฐประหารหลายครั้งโดยกลุ่มบุคคลต่างๆ โดยอ้างความเดือดร้อนของประชาชน และการไม่เป็นประชาธิปไตย ทำให้ในอดีตประชาชนชาวไทยแทบมิได้เข้าไปมีบทบาทหรือไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองแต่อย่างใด อำนาจส่วนใหญ่ตกอยู่ในมือของกลุ่มบุคคลบางกลุ่มและอยู่ที่ฝ่ายบริหาร และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ อำนาจทางการเมืองที่ประชาชนได้รับเป็นเพียงการมีสิทธิเลือกตั้งเท่านั้น และบางครั้งการเลือกตั้งดังกล่าวก็ยังมีข้อสงสัยในความบริสุทธิ์ยุติธรรมอีกด้วย

ในที่สุดกระแสการเป็นประชาธิปไตยของโลกได้เข้าสู่ประเทศไทย ทำให้ประชาชนรู้ถึงการที่ตนควรมีสิทธิ เสรีภาพ และมีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น เพื่อผลักดันให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยเต็มใบเสียที โดยประชาชนเชื่อว่าเป็นระบอบการปกครองที่จะนำพวก

เขาไปสู่การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่สันติสุขและตลอดไป กลุ่มประชาชนจึงเรียกร้องเพื่อการได้มาซึ่งประชาธิปไตยเต็มใบหลายครั้ง อาทิ เหตุการณ์ตุลาคม พ.ศ. 2516, ตุลาคม พ.ศ. 2519 และ พฤษภาคม พ.ศ. 2535 แต่ในที่สุดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่สำคัญ เมื่อพฤษภาคม พ.ศ. 2535 นั้น นำมาสู่การปฏิรูประบบการเมืองของไทยอย่างเห็นได้ชัด โดยการเรียกร้องของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง กระบวนการต่างๆ ของการกำหนดนโยบายของรัฐและอื่นๆ ได้รับการคำนึงถึงจนในที่สุดได้นำมาสู่ การที่ประเทศไทยได้มีระบบการเมืองการปกครองที่จัดว่าเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และเป็น “ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม” เนื่องจากมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่มีเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการสร้างระบบการตรวจสอบอำนาจรัฐและก่อให้เกิดเสถียรภาพทางการเมือง เพื่อความยั่งยืนของประชาธิปไตย ซึ่งด้วย สิทธิ เสรีภาพ และการเข้าใจถึงสิทธิการมีส่วนร่วมของตนเอง ประชาชนจึงสามารถตรวจสอบและเรียกร้องให้ผู้มีอำนาจปฏิบัติตามนโยบายต่างๆ ได้ ซึ่งแตกต่างจากอดีตกาลอย่างชัดเจน โดยหลายมาตราในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้บัญญัติแล้ว หลายมาตรามีการนำไปปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน แต่หลายมาตรายังมีได้นำไปปฏิบัติ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, ถวิลวดี บุรีกุล 2548: 1-2)

ในกระแสการเรียกร้องหาความถูกต้องและความเป็นธรรมของผู้คนในสังคมไทย การเรียกร้องหาการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง เพื่อสร้างยุติธรรม (Justice) ให้เกิดขึ้นในสังคมไทย ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือการเรียกร้องหาคุณธรรมและจริยธรรม (Ethic and Moral) จากผู้นำทางการเมือง นักการเมือง ข้าราชการ และสถาบันที่มีความเกี่ยวข้องกับสังคมการเมือง ที่ทุกคนต้องการให้เป็นที่พักพิงปรารถนาที่จะก่อเกิดเป็นสังคมที่เพียบพร้อมไปด้วยความดี ที่มีความเอื้ออาทรต่อกันและกันของคนในสังคมมาโดยตลอด แต่สิ่งที่เรียกร้องนั้นในปัจจุบันกลับทำในสิ่งที่ตรงกันข้าม สังคมไทยขาดซึ่งความเอื้ออาทรต่อกัน ขาดความเห็นอกเห็นใจกัน กลายเป็นสังคมที่เห็นแก่ตัวต่างคนต่างเอาตัวรอด เป็นสังคมที่ผลิตประชากรให้เป็นนักบริโภค (Consumerist) มีความเป็นปัจเจกชนสูงที่ขาดการเอาใจใส่ต่อสังคมส่วนรวม เพราะการรับเอากระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) อย่างไม่ลืมหูลืมตา ไม่คัดเลือกก้นกรองสิ่งที่ถาโถมเข้ามากับกระแสโลกดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นในด้านระบบเศรษฐกิจที่รับเอาระบบทุนนิยมเสรี (Liberal Capitalism) การรับเอาวัฒนธรรมของสังคมตะวันตกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย ทำให้สังคมไทยต้องพบกับความผิดพลาดในการจัดการกับระเบียบของสังคม (Social Order) ทำให้สังคมต้องพบกับความอ่อนแอและก่อเกิดปัญหาตามมาอย่างเห็นและเป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว กระแสโลกที่ไหลบ่าเข้ามาสู่สังคมไทยไม่ว่าจะเป็น ระบบเศรษฐกิจที่รัฐบาลส่งเสริมการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมและ

เพื่อการส่งออก ทำให้เงินทุนข้ามชาติเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรภายในประเทศ แล้วกอบโกยผลประโยชน์ส่งกลับไปให้ประเทศแม่ของตน ทำให้เกิดเป็นช่องว่างที่ถ่างกว้างมากขึ้นของสังคมไทยระหว่างคนจนกับคนรวย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมอย่างชัดเจนและมากขึ้น เกิดชนชั้นใหม่ในสังคมไทย คือ จากอดีตที่มีชนชั้นเจ้าขุนมูลนายกับไพร่-ทาส เปลี่ยนมาเป็นชนชั้นนายจ้างกับลูกจ้างหรือนายทุนกับผู้ขายแรงงานในปัจจุบัน การเอารัดเอาเปรียบของนายทุนหรือนายจ้างต่อลูกจ้างในด้านค่าจ้างแรงงาน ทำให้ผู้ใช้แรงงานผู้ขายแรงงานส่วนใหญ่มีรายได้เพียงแค่อำชีพเท่านั้นไม่สามารถที่จะยกระดับฐานะของตนให้ดีขึ้นได้ เมื่อผู้ใช้แรงงานเดือดร้อนจากการไม่ได้รับความเป็นธรรมในเรื่องค่าจ้างแรงงาน และมีการยื่นข้อเรียกร้องขอเพิ่มค่าแรงเพื่อให้เพียงพอต่อการยังชีพ นายจ้างมักไม่สนองตอบต่อข้อเรียกร้องหรือหันไปจ้างแรงงานต่างด้าวที่มีค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า ทั้งที่เป็นแรงงานที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย จนนำมาซึ่งการว่างงานของแรงงานในประเทศ และแรงงานต่างด้าวบางครั้งก็ได้สร้างปัญหาให้กับสังคมไทยด้วย เช่น การก่ออาชญากรรมของแรงงานต่างด้าวที่มีข่าวอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาให้กับระบบเศรษฐกิจและสังคมไทยมาอย่างยาวนาน

ตารางที่ 2.1 จำนวนคนต่างด้าวถูกกฎหมายคงเหลือทำงานอยู่ในประเทศไทย ณ มิถุนายน 2551

ภาค	รวม	ตลอดชีพ	ชั่วคราว	ประเภทการอนุญาต Type of Permission	
				ส่งเสริมการลงทุน	คนต่างด้าวตามมาตรา 12
รวม	185,110	14,423	89,601	25,619	55,467
กรุงเทพมหานคร	76,635	7,306	48,530	14,406	6,393
ภาคกลาง	44,054	1,460	19,629	9,437	13,528
ภาคเหนือ	39,629	921	5,199	619	32,890
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4,827	2,069	1,993	369	396
ภาคใต้	19,965	2,667	14,250	788	2,260

ที่มา : สำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน (2551: 7)

จะเห็นได้ว่าแรงงานต่างด้าวที่ถูกต้องตามกฎหมายที่แสดงในตารางที่ 2.1 นั้นส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่อยู่ในเขตเมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและภาคกลางรวมกันจำนวนแรงงานต่าง

ตัวก็มีจำนวนรวมกันมากกว่าครึ่งหนึ่งของแรงงานต่างด้าวทั้งหมด ซึ่งน่าจะสันนิษฐานได้ว่า แรงงานต่างด้าวเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้เข้ามาแข่งขันในภาคอุตสาหกรรมของแรงงานไทยด้วย และเป็น ที่ทราบกันว่าแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองมาทำงานโดยผิดกฎหมายนั้นมีมากกว่าแรงงานที่ขึ้น ทะเบียนอย่างถูกกฎหมายอีกมาก

และในทางการเมืองที่ยังขาดเสถียรภาพภายในรัฐบาลอยู่ตลอดนั้น ทำให้รัฐบาลไม่ได้ ใส่ใจในปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนอย่างจริงจัง เพราะต้องคอยประสานประโยชน์ให้กับ กลุ่มผลประโยชน์ภายในพรรคการเมืองที่ร่วมรัฐบาล เพื่อให้รัฐบาลมีอายุในการปกครองบริหาร ประเทศให้นานที่สุด ความเดือดร้อนหรือปัญหาของประชาชนเป็นเรื่องรองลงไป จึงเป็นสาเหตุ ให้ประชาชนในสังคมเกิดความเบื่อหน่ายต่อระบบการเมือง นักการเมือง หรือพรรคการเมือง จนก่อ เกิดความเคียดแค้นและสะสมกลายเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองในรูปแบบเฉื่อยชาหรือเพิกเฉยต่อ การเมืองในที่สุด โดยไม่คิดอยากจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง แม้รัฐธรรมนูญจะเปิดช่องให้ ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากเพียงใดก็ตาม

ประชาชนส่วนใหญ่ของสังคมไทยที่ยังไม่มีความพร้อมที่จะรับมือได้กับความ เปลี่ยนแปลงที่เกิดในเรื่องดังกล่าวได้ เนื่องจากขาดความรู้ ขาดการศึกษาที่มีคุณภาพ ขาดการดูแล เอาใจใส่ที่ดีและจริงใจจากรัฐบาล ทำให้ประชาชนของสังคมไทยต้องตกเป็น “ไพร่ทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมือง ของการจัดระเบียบโลกใหม่ของประเทศที่พัฒนาแล้ว อย่าง สหรัฐอเมริกา และยุโรป” ยิ่งประชาชนไม่ให้ความสำคัญหรือไม่สนใจต่อเรื่องการเมืองการ ปกครอง ไม่สนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการเรียนรู้ทางการเมือง (Political Participation or study) ซึ่งเรื่องเหล่านี้มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของผู้นั้นในสังคม โดยตรง ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องมาจากการที่ประชาชนขาดการเรียนรู้ทางการเมือง เนื่องจากการ ได้รับการศึกษาต่ำ หรือได้รับการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพหรือประสิทธิภาพที่แท้จริง จึงมีผลต่อการ เรียนรู้ทางการเมืองของประชาชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การไม่มีความรู้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพของตน ว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใด ทำให้ประชาชนขาดความรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อย่างไม่ยั้งคิดต่อ ระบบการเมืองการปกครอง ต่อนักการเมือง พรรคการเมือง มีความคิดที่เป็นไปในทางลบหากมีการ กล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ ทำให้ประเทศไทยที่มีความพร้อมในด้านทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลายและ เพียงพอต่อการที่จะพัฒนาประเทศได้ แต่ในทางตรงกันข้ามที่ประจักษ์ต่อหน้าเราในขณะนี้ หากได้เป็น เช่นนั้นไม่ เพราะเรามีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมาตั้งแต่ปี 2504 จนถึงขณะนี้เป็นเวลา กว่า 47 ปี เราไม่สามารถที่พัฒนาประเทศให้เป็นไปในทิศทางที่สร้างสรรค์ได้อย่างแท้จริง ไม่ว่า รัฐบาลที่มาจากคณะปฏิวัติรัฐประหาร หรือรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยก็ ตาม มักมีข้อครหาในทว่า มีการทุจริตคอร์รัปชันอยู่ทุกยุคทุกสมัย การที่ประชาชนในสังคมไทย

ขาดความเชื่อถือศรัทธาต่อการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว จึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่มีความเชื่อชาต่อการเมืองหรือไม่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาจจะเนื่องมาจากหลายสาเหตุดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

3. ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ในการศึกษาเรื่องการเมืองการปกครองนั้น ได้มีนักรัฐศาสตร์พยายามสร้างแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ขึ้นมาเพื่อใช้อธิบายความหมายของการศึกษาการเมืองการปกครองเชิงประจักษ์ โดยเฉพาะในการศึกษาเชิงพฤติกรรมศาสตร์ คำว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง” ได้ปรากฏใช้กันอย่างแพร่หลายในระยะหลัง ค.ศ.1960 เพื่อใช้ในการอธิบายวิเคราะห์ปรากฏการณ์และพฤติกรรมทางการเมือง

ทั้งนี้ ได้มีผู้ที่ได้สำรวจกรอบแนวคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้หลายลักษณะ ซึ่งเป็นความพยายามที่จะตีความแนวคิดของรัฐศาสตร์ที่ผ่านมาที่ได้เคยศึกษา โดยเน้นหนักในเชิงพฤติกรรมศาสตร์ ดังปรากฏ ดังนี้

มิลเบรธ (Milbrath อ้างใน ประสิทธิ์ บุญลิขิต 2531: 14-15) ได้ประมวลแนวคิดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้โดยอธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นพฤติกรรมสะสม กล่าวคือ บุคคลที่มีส่วนร่วมทางการเมืองในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง มักจะมีส่วนร่วมในกิจกรรมอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้เขาได้กำหนดแนวคิดในการอธิบายพฤติกรรม โดยพยายามอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า เป็นลักษณะของการเข้าร่วมทางการเมือง (Political Involvement) โดยเน้นว่า การศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้ เป็นการพยายามศึกษาการเมืองเปรียบเทียบในระดับย่อย เพื่อตอบปัญหาว่าลักษณะของระบบการเมืองมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนอย่างไรบ้าง รวมทั้งปัญหาว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมดังกล่าวมีผลต่อการทำหน้าที่ของระบบการเมืองอย่างไร ซึ่ง Milbrath ได้นิยามความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอาศัยพื้นฐานแนวคิดทางการเมืองของ Almond และ Verba โดยจำแนกเป็นมิติของพฤติกรรม คือ เป็นแบบ Active และ Inactive ซึ่งเขาได้ประมวลลักษณะแบบแผนกิจกรรมการเข้าร่วมทางการเมืองไว้เป็นลำดับขั้นของการเข้าร่วมทางการเมือง (Hierarchy of Political Involvement) ไว้ดังนี้

1. ดำเนินกิจการบริหารในพรรคการเมือง	}	กิจกรรมการมีส่วนร่วม ระดับเข้มแข็ง
2. เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง		
3. วิ่งเต็นหาเงินทุนให้พรรคการเมือง		
4. เข้าร่วมประชุมในการกำหนดนโยบายกลยุทธ์ของพรรค		
5. เป็นสมาชิกกรรมการของพรรค		
6. สละเวลาให้แก่การรณรงค์ต่อสู้ทางการเมืองของพรรค		
7. เข้าร่วมรณรงค์ช่วยเหลือพรรค	}	กิจกรรมการมีส่วนร่วมระดับ หัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างแข่งขัน กับสังเกตการณ์รอบนอก
8. สนับสนุนเงินทุนให้แก่พรรคและผู้สมัครรับเลือกตั้ง		
9. ติดต่อสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ผู้นำ		
10. ใส่ชุดติดเครื่องหมายพรรค	}	กิจกรรมการมีส่วน ร่วมในลักษณะเป็นผู้ สังเกตการณ์รอบนอก
11. พยายามชักจูงโน้มน้าวผู้อื่นเลือกตั้งผู้สมัครของพรรค		
12. พุดจาโน้มน้าวผู้อื่นในการสนทนาทางการเมือง		
13. การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง		
14. สนองตอบต่อแรงกระตุ้นทางการเมือง		

การกำหนดลำดับชั้นลักษณะนี้ น่าที่จะเป็นการอธิบายพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองในประเทศที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยอาศัยระบบพรรคการเมืองที่มีรากฐานฝังลึกในสังคม ซึ่งมีลแบรท ได้ประมวลแนวคิดนี้จากข้อมูลส่วนใหญ่ที่ศึกษาวิจัยในประเทศแถบยุโรปตะวันตก และสหรัฐอเมริกา

ไมรอน ไวนเนอร์ (Myron Weiner อ้างใน โสภณ คณชาคุณท์ 2520: 91) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง “การปฏิบัติการโดยสมัครในใดๆ (any voluntary action) ที่ไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่ มีการจัดองค์การหรือไม่มี เกิดขึ้นเป็นครั้งคราวหรือต่อเนื่อง และจะใช้วิธีการที่ถูกต้องยอมรับหรือไม่ก็ตาม โดยมุ่งประสงค์ที่จะไปมีอิทธิพล (Influence) ต่อการเลือก (Choice) นโยบายสาธารณะ (Public Policies) การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นระดับไหนของรัฐบาล ระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ”

คำนิยามของ Weiner เกี่ยวกับการกระทำที่เรียกว่าการมีส่วนร่วมในทางการเมืองนั้น มุ่งอยู่เฉพาะในระบอบการปกครองแบบเสรีประชาธิปไตย (Liberal Democracy) เท่านั้น เพราะถ้าพิจารณาคำจำกัดความข้างต้นแล้ว จะเห็นว่าประดว้ปัจจัยสำคัญที่จะขาดอย่างหนึ่งอย่างใดเสียไม่ได้รวม 3 อย่าง กล่าวคือ

1. เกิดการกระทำ (Action)
2. ด้วยความสมัครใจ (Voluntary)
3. มีทางเลือก (Choice)

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยปัจจัยดังกล่าวครบถ้วน แต่การปกครองระบอบเผด็จการหรือสังคมนิยมก็ตาม มีปัจจัย 2 ประการหลัง คือความสมัครและทางเลือกนั้น ไม่สมบูรณ์หรือไม่มีเลยก็เป็นได้

นอกจากนั้นคำนิยามของ Weiner ข้างต้น ไม่ได้อธิบายถึงกรรมวิธี (Means) ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไรบ้าง ที่จะนำไปสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ต้องการ แต่บอกถึงเป้าหมายของการมีส่วนร่วมในทางการเมืองเฉพาะที่ “จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการเลือกนโยบายสาธารณะ การบริหารนโยบายสาธารณะ และการเลือกผู้นำทางการเมือง” เท่านั้น การมีส่วนร่วมในทางการเมืองจึงต้องระบุวิธีการและเป้าหมาย เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทางการเมืองที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งนำไปสู่การเสริมสร้างประชาธิปไตยที่ถูกต้องมั่นคง

ฮันติงตันและเนลสัน (Huntington and Nelson) (อ้างใน สมควร ชันเงิน 2533: 51)

อธิบายว่า การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมของประชาชนแต่ละบุคคลที่มุ่งหมายจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐ ซึ่งเขาระบุว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกิจกรรมไม่ใช่ทัศนคติ และเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับรัฐบาลเท่านั้น กิจกรรมดังกล่าวมี 5 ประเภท คือ

1. การเลือกตั้ง หมายถึงรวมถึง กิจกรรมการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและการเข้าร่วมรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งด้วย
2. การลوبي หมายถึงรวมถึง การเข้าหาเจ้าหน้าที่หรือผู้นำทางการเมือง เพื่อหาทางเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล โดยให้ข้อมูลต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ของกลุ่มเป็นเกณฑ์
3. กิจกรรมองค์กรทางการเมือง โดยมุ่งหมายที่จะเข้าไปมีอิทธิพลและเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ทางการเมืองเฉพาะอย่าง
4. การติดต่อ หมายถึง การเข้าหาเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการเป็นการส่วนตัว โดยมุ่งหวังผลประโยชน์บางอย่าง
5. การใช้กำลังรุนแรง คือกิจกรรมที่พยายามสร้างผลกระทบต่อการตัดสินใจนโยบายของรัฐบาล โดยอาจมีการใช้กำลังทำร้ายร่างกายหรือทำลายทรัพย์สิน

อัลมอนต์ (Almond) และ เพาเวลล์ (Powell) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ค่อนข้างจะละเอียดกระจำจัดเจน และครอบคลุมเนื้อหามากกว่าการจำแนกดังกล่าวข้างต้น โดยแบ่งรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองออกเป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ แบบปกติ

(Conventional) และแบบไม่ปกติ (Unconventional) และในแต่ละรูปแบบยังจำแนกออกเป็นแบบย่อยๆ อีกจำนวนหนึ่ง ดังตารางข้างล่างนี้ (สมควร ชันเงิน 2533: 51)

ตารางที่ 2.2 การแบ่งรูปแบบของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

แบบปกติ	แบบไม่ปกติ
1. การออกเสียงเลือกตั้ง	1. การยื่นข้อเรียกร้อง
2. การพุดจาปรึกษาเรื่องการเมือง	2. การเดินขบวน
3. กิจกรรมการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	3. การเข้าประจันหน้ากัน
4. การจัดตั้งและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ	4. การละเมิดกฎระเบียบของสังคม
5. การติดต่อส่วนตัวกับเจ้าหน้าที่ทางการเมือง	5. การใช้ความรุนแรงทางการเมือง
	5.1 ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน
	5.2 ประทุษร้ายต่อบุคคล
	6. สงครามกองโจรและปฏิวัติ

ที่มา : สมควร ชันเงิน (2533) “แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง: ศึกษาเฉพาะกรณีกรรมการสภาตำบล อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง” สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง คณะรัฐศาสตรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 52

ยังมีนักรัฐศาสตร์ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้อีกหลายลักษณะ แต่โดยภาพรวมแล้วแต่ลักษณะก็คล้ายคลึงกัน ผู้วิจัยจึงขอขมกกล่าวพอสังเขป

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง วิธีการ รูปแบบ กระบวนการ กระทำของประชาชนที่เรียกร้องหรือยื่นข้อเสนอดู่อรัฐบาล ไม่ว่าวิธีการ รูปแบบ หรือกรรมวิธีที่ใช้นั้นจะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตาม จะเป็นไปในรูปแบบปกติหรือไม่ปกติก็ตาม ย่อมถือว่าประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว แม้การยื่นข้อเรียกร้องหรือข้อเสนอ นั้นจะประสบความสำเร็จหรือไม่ก็ตาม

3.1 ปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมหรือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน มีปัจจัยต่างที่สำคัญ ดังนี้

3.1.1 **ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ** การที่ผู้ใช้แรงงานซึ่งเป็นผู้ขายแรงงานอยู่ทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกประเทศนั้น เป็นส่วนหนึ่งของประชากรที่มีอยู่ในสังคมไทย และมีส่วนสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาอย่างช้านาน ประเทศไทยมีประชากรในปัจจุบันทั้งหมดประมาณ 66,511,700 คน มีแรงงานทั้งหมดประมาณ 38,344,700 คน ดูตารางที่ 2.3 ประกอบ

ตารางที่ 2.3 จำนวนประชากรจำแนกตามสถานภาพกำลังแรงงานและภาค ทัวราชอาณาจักร ปี 2551

สถานภาพกำลัง แรงงาน	กรุงเทพฯ	ภาคกลาง	ภาคเหนือ	ภาคต่อ./น	ภาคใต้	รวม
ประชากรรวม	6,854.2	15,754.8	12,089.1	22,660.7	9,152.9	66,511.7
กำลังแรงงานรวม	3,938.4	9,267.0	7,110.4	12,865.0	5,163.9	38,344.7
1. กำลังแรงงานปัจจุบัน	3,935.3	9,265.3	7,101.4	12,823.8	5,161.7	38,287.5
1.1 ผู้มีงานทำ	3,884.2	9,140.1	7,026.7	12,688.8	5,096.7	37,836.6
1.2 ผู้ว่างงาน	51.0	125.2	74.7	135.0	64.9	450.9
2. กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล	32.0	1.7	8.9	41.2	2.2	57.2
ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป	1,633.6	3,298.6	2,634.0	4,593.5	1,733.1	13,892.8
1. ทำงานบ้าน	582.7	1,091.4	741.2	1,298.3	598.3	4,311.9
2. เรียนหนังสือ	411.1	913.4	835.2	1,600.9	559.7	4,320.2
3. อื่นๆ	639.9	1,293.8	1,057.6	1,694.3	575.1	5,260.7
ผู้มีอายุต่ำกว่า 15 ปี	1,282.1	3,189.3	2,344.7	5,202.2	2,255.9	14,274.2
อัตราการว่างงาน	1.3	1.4	1.1	1.0	1.3	1.2

ที่มา : รายงานผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากรไตรมาสที่ 3 ปี 2551, สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (2551) หน้า 48

หลังจากประเทศไทยได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง มาตั้งแต่ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลไทยได้ปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาประเทศไปตามการชี้แนะของประเทศที่ให้การสนับสนุนในเรื่องเงินทุน คือ สหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาประเทศที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้สังคมไทยที่เคยเป็นสังคมเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพ ประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในภาคการเกษตร แต่การกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเกิดขึ้นตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา ตามคำชี้แนะของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โครงสร้างทางสังคมไทยได้ปรับเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคมกึ่งเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม วิถีชีวิตของประชาชนเริ่มเปลี่ยนไป เพราะแรงงานภาคเกษตรกรรมเริ่มลดจำนวนลง เนื่องจากค่าแรงในภาคเกษตรกรรมนั้นน้อยกว่า ค่าแรงในภาคอุตสาหกรรม ทำให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาชุมชนแออัดเกิดขึ้นในสังคมเมืองใหญ่ๆ ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยงได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องมลภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาสุขภาพ การก่ออาชญากรรม ยาเสพติด การขายบริการทางเพศ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของแรงงานเพื่อเข้ามาขายแรงงานทั้งสิ้น เมื่อการกระจายรายได้และการกำหนดค่าแรงขั้นต่ำของรัฐบาลมีความแตกต่างกัน จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้แรงงานผู้ขายแรงงานมุ่งเข้าสู่การขายแรงงานในเมืองใหญ่หรือเมืองที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ เนื่องจากค่าแรงงานที่มีความแตกต่างกัน ดังตารางที่ 2.4

ตารางที่ 2.4 อัตราค่าจ้างขั้นต่ำใหม่ ประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2551

ค่าจ้างขั้นต่ำ (บาท)	พื้นที่
203	กรุงเทพมหานคร นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ และสมุทรสาคร
197	ภูเก็ต
180	ชลบุรี
179	สระบุรี
173	ฉะเชิงเทรา พระนครศรีอยุธยา และระยอง
170	นครราชสีมา
169	ระนอง
168	พังงา และ เชียงใหม่

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ค่าจ้างขั้นต่ำ (บาท)	พื้นที่
165	กระบี่ และ กาญจนบุรี
164	เพชรบุรี และ ราชบุรี
163	จันทบุรี ปราจีนบุรี และลพบุรี
162	เลย
161	สิงห์บุรี และ อ่างทอง
160	ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสงคราม และ สระแก้ว
158	ชุมพร และ อุทัยธานี
157	เชียงราย ตรัง สงขลา นนทบุรี และอุดรธานี
156	กำแพงเพชร ตราด นครนายก และลำพูน
155	กาฬสินธุ์ นครศรีธรรมราช นครสวรรค์ บุรีรัมย์ ปัตตานี พัทลุง ยโสธร ยะลา สกลนคร สตูล และสุราษฎร์ธานี
154	ขอนแก่น ชัยนาท ร้อยเอ็ด ลำปาง สุพรรณบุรี หนองบัวลำภู
153	นครพนม นราธิวาส มุกดาหาร สุโขทัย * และอำนาจเจริญ
152	ชัยภูมิ * พิษณุโลก และอุดรดิตถ์ *
151	ตาก น่าน มหาสารคาม แม่ฮ่องสอน และสุรินทร์
150	พะเยา พิจิตร แพร่ และศรีสะเกษ

ที่มา : กระทรวงแรงงาน

หมายเหตุ * คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ
(ฉบับที่ 2) เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2551 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 22 พฤศจิกายน 2551

จะสังเกตได้ว่าค่าจ้างขั้นต่ำระหว่างจังหวัดที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจหรือมี
โรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ จะมีการกำหนดค่าแรงขั้นต่ำสูงกว่าจังหวัดที่ไม่ค่อยมีโรงงาน
อุตสาหกรรมอย่างเห็นได้ชัด และค่าแรงขั้นต่ำสูงสุดอยู่ที่ 203 บาท และค่าแรงขั้นต่ำต่ำสุดอยู่ที่ 150
บาท ซึ่งมีความแตกต่างกันถึง 53 บาท ซึ่งมีความเหลื่อมล้ำกันอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อแรงงานประสบกับปัญหาที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น แรงงานอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อยื่นข้อเสนอหรือเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ให้กับตนหรือกลุ่มตนมากขึ้น

3.1.2 ปัจจัยด้านสถานประกอบการหรือโรงงาน โครงสร้างของสถานประกอบการส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็กและขนาดกลาง ทำให้การรวมตัวของลูกจ้างกระทำได้ยาก นโยบายการจ้างงานที่ยังมีลักษณะการจ้างชั่วคราว การจ้างงานแบบมีระยะเวลา การจ้างงานตามฤดูกาล การจ้างงานเป็นโครงการ การจ้างงานรับเหมาช่วง การจ้างงานทำงานรายชิ้น ฯลฯ ก็เป็นปัจจัยที่เหนี่ยวรั้งการพัฒนาการมีส่วนร่วมของลูกจ้าง ซึ่งลูกจ้างที่อยู่ภายใต้ลักษณะการจ้างงานดังกล่าวเข้ามาทำงานอย่างปราศจากความมั่นคงในการทำงาน ขาดหลักประกันในการสมัครเป็นสมาชิกสหภาพแรงงานหรือเข้าร่วมในกิจกรรมของสหภาพแรงงาน ซึ่งเป็นการปิดกั้นการมีส่วนร่วมในสถานประกอบการของลูกจ้าง ในส่วนของขนาดของสถานประกอบการหรือโรงงานก็เป็นปัจจัยต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะสถานประกอบการขนาดใหญ่การรวมตัวของลูกจ้างจะเป็นไปได้ดีกว่า ความสัมพันธ์ในสถานประกอบการขนาดใหญ่จะเป็นลักษณะทางการมีตัวแทนฝ่ายลูกจ้างชัดเจน สถานประกอบการขนาดเล็กความสัมพันธ์ระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง จะมีความสัมพันธ์ทางสังคมแบบส่วนตัวมาก (นาลิณี ศรีกลีกุล 2536: 47)

3.1.3 ปัจจัยด้านกฎหมายแรงงานและพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน ปัจจัยที่เป็นปัญหาต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานอีกปัญหาหนึ่ง คือ จุดอ่อนของกฎหมายที่ผู้ปฏิบัติมีภาระการบังคับใช้กฎหมายแรงงานอยู่โดยทั่วไป การบังคับใช้กฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพมากเพียงพอ ทำให้พัฒนาการการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานไม่พัฒนาไปเท่าที่ควร แม้จะมีกฎหมายและพระราชบัญญัติอยู่หลายฉบับที่ออกมาเพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพของแรงงาน แต่เพราะการขาดการบังคับใช้ที่จริงจังและต่อเนื่อง จึงทำให้แรงงานไม่มีความมั่นใจต่อกฎหมาย ว่าจะเป็นหลักประกันในความยุติธรรมให้กับตนได้หรือไม่เมื่อเกิดปัญหาขึ้นมา จึงทำให้แรงงานขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ อันเนื่องมาจากปัญหาดังกล่าว

3.1.4 ปัจจัยด้านสหภาพแรงงาน การมีส่วนร่วมของผู้ใช้แรงงานได้รับการรับรองโดยกฎหมาย คือ พระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ.2518 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2544) ที่อนุญาตให้สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 50 คนขึ้นไปสามารถรวมตัวกันจัดตั้งเป็น “สหภาพแรงงาน” ในสถานประกอบการได้ โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1) เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้าง หมายถึง การรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับสภาพการจ้างงานของลูกจ้าง โดยวิธีด้านแรงงานสัมพันธ์ คือ การเรียกร้อง การเจรจา การนัดหยุดงาน เป็นต้น

2) ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง และระหว่างลูกจ้างด้วยกัน คือ พยายามแสวงหาและสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง

3) เพื่อส่งเสริมสวัสดิภาพและคุณภาพชีวิตของลูกจ้าง ให้ลูกจ้างได้รับสวัสดิการที่ดี มีความมั่นคงในหน้าที่การงาน ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง ส่งเสริมให้สังคมเห็นคุณค่าของลูกจ้าง (สมคิด บางโม 2550: 57)

หากสหภาพแรงงานสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมและแสดงบทบาทของสหภาพได้อย่างเด่นชัด และเข้มแข็งเป็นที่ยอมรับของสมาชิกหรือลูกจ้างผู้ใช้แรงงานแล้ว ย่อมจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้ใช้แรงงานมั่นใจในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นได้

3.2 สถาบันทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน สถาบันทางการเมืองนั้นมีความสำคัญต่อระบบการเมืองการปกครองอย่างยิ่ง เพราะถือเป็นแบบอย่างที่ได้รับ การปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยรวม ดังนั้นการจะศึกษาว่าประชาชนหรือผู้ใช้แรงงานผู้ขายแรงงานซึ่งเป็นสังคมส่วนย่อยในสังคมโดยรวมนั้น จะมีความเชื่อมั่นต่อสถาบันทางการเมืองมากน้อยเพียงใด จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นด้วยเช่นกัน

โครงสร้างของการปฏิบัติหน้าที่ของสถาบันทางการเมืองในปัจจุบัน สถาบันทางการเมืองประกอบด้วย รัฐธรรมนูญ สถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ สถาบันฝ่ายบริหาร และสถาบันฝ่ายตุลาการ

3.2.1 รัฐธรรมนูญ เป็นที่ยอมรับในวิชาการทางรัฐศาสตร์ว่ารัฐธรรมนูญ (Constitution) เป็นกฎหมายสูงสุด (Supreme law) และกฎหมายมูลฐาน (Fundamental law) เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายที่วางกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับกลไกของรัฐบาลโดยทั่วไป นอกจากนั้นรัฐธรรมนูญมีลักษณะบังคับใช้เหนือกฎหมายธรรมดา ฉะนั้นกฎหมายใดที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายฉบับนั้นก็จะเป็นโมฆะ ไม่มีผลบังคับใช้ตามกฎหมาย เพราะกฎหมายทั้งหมดภายในรัฐจะต้องสอดคล้องหรือไม่ขัดกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ กล่าวได้ว่าในปัจจุบันนี้ทุกประเทศที่เป็นเอกราชต่างมีรัฐธรรมนูญเพื่อใช้เป็นหลักแนะแนวทางในการปกครองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตย ถือกันว่ารัฐธรรมนูญเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการที่จะอำนวยความสะดวกให้การปกครองให้บรรลุเป้าหมายของประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการปกครองระบอบประชาธิปไตยได้จำกัดอำนาจของรัฐบาลไว้ในรัฐธรรมนูญ และขณะเดียวกันได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญ (อานนท์ อาภาภิรม 2545: 57)

เช่น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดไว้ อย่างชัดเจนในเรื่องสิทธิและเสรีภาพในการชุมนุมและการสมาคม ไว้ในมาตราที่ 63-64 ดังนี้

มาตรา 63 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะกรณีการชุมนุมสาธารณะ และเพื่อคุ้มครองความสะดวกของประชาชนที่จะใช้ที่สาธารณะ หรือเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างที่ประเทศอยู่ในภาวะสงครามหรือในระหว่างเวลาที่มีการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินหรือประกาศใช้กฎอัยการศึก

มาตรา 64 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหภาพ สหพันธ์ สหกรณ์ กลุ่มเกษตรกร องค์การเอกชน องค์การพัฒนาเอกชน หรือหมู่คณะอื่น

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐย่อมมีเสรีภาพในการรวมกลุ่มเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่กระทบประสิทธิภาพในการบริหารราชการแผ่นดินและความต่อเนื่องในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

การจำกัดเสรีภาพตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เฉพาะคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญนั้นได้ให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างมากตามที่มิบบทบัญญัติเอาไว้ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของตน จึงเป็นที่น่าเสียดายว่าการขาดการเรียนรู้ในเรื่องสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริงของประชาชนอาจเป็นที่มาของการขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ หากประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายรัฐธรรมนูญมากขึ้นอาจช่วยส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นได้เช่นกัน

3.2.2 สถาบันฝ่ายนิติบัญญัติ สถาบันฝ่ายนิติบัญญัติมีหน้าที่สำคัญโดยตรงในการออกกฎหมาย ซึ่งเป็นกลไกและเครื่องมือในการบริหารและการปกครองประเทศ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่คุ้มครองรักษาสิทธิเสรีภาพของประชาชน อนึ่งสถาบันฝ่ายนิติบัญญัติในระบบรัฐสภา (Parliamentary Government) ฝ่ายนิติบัญญัติหรือรัฐสภาทำหน้าที่ควบคุมการปฏิบัติหน้าที่หรือการบริหารของสถาบันฝ่ายบริหารด้วย เช่น ให้ความเห็นชอบในนโยบายของรัฐบาล ควบคุมการใช้จ่ายเงินและระบบการภาษีอากรของรัฐบาล การตั้งกระทู้ถามฝ่ายบริหาร รวมทั้งทำหน้าที่ในการไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจฝ่ายบริหาร ได้แก่ รัฐมนตรีรายบุคคลหรือคณะรัฐมนตรีทั้งคณะก็ได้ (อานนท์ อาภาภิรมย์ 2545: 67)

ดังนั้นอำนาจหน้าที่ของสถาบันฝ่ายนิติบัญญัติที่มีอยู่นั้น หากใช้เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมหรือเพื่อประชาชนอย่างจริงจังย่อมนำมาสู่ความไว้วางใจและความไว้วางใจของประชาชน และประชาชนก็จะมีความมั่นใจมากขึ้นในการที่จะมีส่วนร่วมในการสนับสนุนรัฐบาล

หรือมีส่วนร่วมในการยื่นข้อเสนอหรือข้อเรียกร้องต่างๆ ต่อรัฐบาลมากขึ้นหากมีสถาบันฝ่ายนิติบัญญัติที่เข้มแข็ง แต่หากเป็นไปในทิศทางที่ตรงกันข้ามกับที่กล่าวมาหรือเป็นไปได้แค่ “สภาตรายาง” ประชาชนอาจไม่ให้ความไว้วางใจและอาจไม่ให้ความร่วมมือใดๆ หรือไม่ต้องการมีส่วนร่วมใดๆ ได้เช่นกัน

3.2.3 สถาบันฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารมีหน้าที่บังคับใช้กฎหมายและรับผิดชอบในการปกครองทั่วไป กล่าวได้ว่าฝ่ายบริหารเป็นฝ่ายที่มีบทบาทมากในส่วนที่เกี่ยวกับการปกครองทั้งหมด ความหมายของคำว่า “ฝ่ายบริหาร” นั้นตรงกับคำว่า “Executive” ซึ่งหมายถึงคณะบุคคลหรือตัวบุคคลซึ่งมีหน้าที่นำกฎหมายไปใช้ ในบางประเทศมีคณะบุคคลจำนวนมาก บางประเทศประกอบด้วยบุคคลจำนวนไม่มาก และในบางประเทศโดยเฉพาะที่ใช้ระบบเผด็จการรวบยอดอำนาจ อำนาจฝ่ายบริหารอยู่ที่คนเพียงคนเดียว (อานนท์ อาภาภิรมย์ 2545: 73)

ดังนั้นฝ่ายบริหารจึงมีความใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนมากที่สุดหากฝ่ายบริหารไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยชอบธรรมหรือไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเสมอภาคหรือเท่าเทียม หรือการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ก็เช่นกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นจะตกแก่ประชาชน

3.2.4 สถาบันฝ่ายตุลาการ หน้าที่สำคัญของสถาบันฝ่ายตุลาการ คือ การป้องกันเสรีภาพและการศึกษาสิทธิของประชาชน สถาบันนี้จึงเป็นที่พึ่งของประชาชน ในกรณีที่เกิดการขัดแย้งหรือมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น โดยฝ่ายตุลาการเป็นผู้ใช้อำนาจอย่างเสมอภาคต่อประชาชนทุกฐานะอาชีพ และทั่วทุกแห่งภายในอาณาเขตรัฐนั้นเพราะฉะนั้นสถาบันฝ่ายตุลาการจึงมีหน้าที่ในการให้ความยุติธรรม โดยการใช้อำนาจของรัฐเป็นเครื่องมือในการตัดสิน และในบางประเทศฝ่ายตุลาการมีอำนาจในการตีความว่ากฎหมายฉบับใดขัดแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (อานนท์ อาภาภิรมย์ 2545: 78)

กล่าวโดยสรุป สถาบันทางการเมืองนั้นมีความเกี่ยวข้องและผูกพันกับประชาชนอยู่โดยตลอด และมีผลต่อความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตประจำวันของประชาชน หากสถาบันต่างๆ ทางการเมืองสามารถที่จะปฏิบัติหน้าที่และแสดงบทบาทของตนได้อย่างถูกต้องชอบธรรมย่อมได้รับความยอมรับและความไว้วางใจจากประชาชน แต่หากสิ่งที่สถาบันทางการเมืองประพฤติปฏิบัตินั้นกระทำนอกกรอบนอกทางของความชอบธรรมหรือไม่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ยอมให้ถูกแทรกแซงจากสถาบันทางการเมือง ยอมทำให้ประชาชนไม่ได้รับการยอมรับได้เช่นกัน ดังนั้นหากต้องการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองมากขึ้น สถาบันต่างๆ ในทางการเมืองที่มีอยู่ต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยความเป็นธรรมกับประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค จน

เป็นที่ยอมรับ โดยไม่ทำให้ประชาชนเกิดความหวาดระแวงหรือความสงสัย มิเช่นนั้นประชาชนอาจถอยห่างจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นได้

3.3 สื่อสารมวลชนกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือผู้ใช้แรงงานจะมีมากหรือน้อยนั้น ปัจจัยส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการได้รับข้อมูลข่าวสารทางการเมืองด้วยเช่นกัน เพราะสื่อสารมวลชนมีช่องทางเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและประชาชนโดยทั่วไปได้อย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ เช่น หนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร หนังสือ ตำรา รายงานทางวิชาการ ฯลฯ สื่อวิทยุ-โทรทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซึ่งสื่อเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในด้านต่างๆ ของประชาชนในวงกว้าง หากประชาชนโดยทั่วไปและผู้ใช้แรงงานผู้ใช้แรงงานได้ติดตามข้อมูลข่าวสารหรือได้รับสารผ่านสื่อต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ประชาชนย่อมรู้เท่าทันเหตุการณ์ที่อาจจะส่งผลในทางที่ดีหรือมีผลเสียหายในเรื่องผลประโยชน์กับตนได้ จนนำมาสู่การปรึกษาหารือกันภายในครอบครัวภายในกลุ่ม หรือมีการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติหน้าที่ของนักการเมือง พรรคการเมือง หรือรัฐบาลได้ หรืออาจมีการรวมกลุ่มกันเพื่อแสดงออกในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการรวมตัวกันเพื่อเดินขบวนประท้วงเพื่อคัดค้านหรือเพื่อสนับสนุนการทำงานของรัฐบาลได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ระหว่างสื่อสารมวลชนกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

แต่ในทางกลับกันหากสื่อมวลชนไม่มีจรรยาบรรณ ขาดความรับผิดชอบต่อสังคม โดยส่วนรวม นำเสนอข่าวสารที่บิดเบือนหรือเอนเอียงไปในทางใดทางหนึ่ง ขาดความเป็นกลางในการนำเสนอข่าวสารต่อประชาชน ก็อาจทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นได้ในสังคมอย่างที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน ที่มีสื่อมวลชนบางแห่งนำเสนอข่าวโจมตีฝ่ายตรงข้ามหรือคู่ขัดแย้งทางการเมืองของกลุ่มตน โดยใช้ข้อมูลที่จริงบ้างเท็จบ้างนำเสนอซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นอันตรายต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างยิ่ง ยิ่งประชาชนที่ไม่ได้ติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่องหรือไม่ได้ติดตามข่าวสารจากสื่อที่มีความหลากหลาย เพียงรับข่าวสารจากสื่อที่ไม่มีความเป็นกลางอย่างแท้จริง ประชาชนย่อมตกเป็นเหยื่อของสื่อเหล่านั้นได้ไม่ยากนัก หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นการถูกครอบงำจากสื่อ และหากมีการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองก็ไม่สามารถที่จะตัดสินใจอยู่บนฐานของความเป็นกลางทางการเมืองได้

3.4 ผู้นำทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน การที่จะทำให้ประชาชนเข้ามาสนับสนุนหรือเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้นำทางการเมืองต้องแสดงบทบาทหน้าที่ของตนให้เป็นที่ประจักษ์และได้รับการยอมรับจากสังคมหรือประชาชน ซึ่งการที่ผู้นำทางการเมืองจะทำเช่นนั้นได้ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง ผู้นำจะต้องมีความสามารถโดยเฉพาะความสามารถในการใช้อำนาจ โดยทั่วไปผู้นำแต่ละคนจะมีความสามารถแตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะมีฐานอำนาจที่ต่างกัน

ประการที่สอง นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับประเภทของผู้นำทางการเมืองด้วยว่าเป็นผู้นำประเภทไหน คือ เป็นผู้นำทางทหาร ผู้นำทางเศรษฐกิจ ผู้นำทางศาสนา หรือผู้นำทางด้านความสามารถ

ประการที่สาม ที่สำคัญคุณลักษณะของตัวผู้นำเองก็มีความสำคัญ โดยทั่วไปผู้นำทางการเมืองมักจะมียุ 2 ประเภท **ประเภทแรก** จะมีคุณลักษณะที่มีความฉลาด ปราดเปรื่อง มีไหวพริบ มีความรอบรู้ มีความสามารถสูงในการบริหารงาน มีความรับผิดชอบ มีการรับฟังข้อคิดเห็นใหม่ๆ จากประชาชน **ประเภทที่สอง** จะมีคุณลักษณะที่มีความซื่อสัตย์ รักษาดีอย่างแรงกล้า และมีความคิดเชิงอนุรักษ์สูง โดยทั่วไปผู้นำทางการเมืองมักจะมีคุณลักษณะทั้ง 2 ประเภทนี้ควบคู่กันไป

ประการที่สี่ ผู้นำที่จะวางแผนสร้างสถาบันทางการเมืองเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ขณะเดียวกันมีการใช้อุดมการณ์ทางการเมืองเข้าช่วย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการสนับสนุนจากมวลชนได้จะต้องมีคุณลักษณะทั้ง 2 ประการประกอบกัน

ประการที่ห้า ถ้าผู้นำสามารถสร้างสถาบันทางการเมืองที่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้ ก็มักจะสามารถรักษาอำนาจทางการเมืองการปกครองของตนไว้ได้

(จุมพล หนิมพานิช 2548: 77-78)

ดังนั้นผู้นำทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งในการที่จะทำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ด้วยเช่นกัน

3.5 ปัจจัยด้านสถานภาพส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน
คำว่า “สถานภาพส่วนบุคคล” ในที่นี้ผู้วิจัย หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ที่ผู้วิจัยคิดว่าจะน่าจะเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน เพราะปัจจัยในด้านสถานภาพส่วนบุคคลนี้จะสัมพันธ์กับสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของผู้ใช้แรงงานด้วยไม่มากนักน้อย เช่นหากผู้ใช้แรงงานเป็นผู้ที่มีรายได้ดี มีสถานะความเป็นอยู่ทางสังคมที่ดี มีการติดต่อสื่อสารในทางการเมืองกับเพื่อน ญาติ หรือกลุ่ม สมาคม สหภาพแรงงานอยู่ตลอดเวลา ย่อมจะทำให้บุคคลดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่า บุคคลที่มีสถานภาพส่วนบุคคลที่ต่ำกว่า

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรมนคร จังหวัดปทุมธานี” พบว่ามีงานวิจัยที่สามารถนำมาศึกษาเปรียบเทียบเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาและวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ และปัญหาที่พบจากรายงานการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานนั้น เกิดจากปัจจัยในหลายด้านด้วยกัน เช่น ปัจจัยในด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร วัฒนธรรมทางการเมือง ปัจจัยด้านสถาบันทางการเมือง ปัจจัยด้านระบบเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ฯลฯ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้มีส่วนต่อการแสดงบทบาททางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงาน และปัญหาอื่นๆ ที่ได้ค้นพบในงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

วรวิทย์ เจริญเลิศ และ นภาพร อติวานิชยพงศ์ ศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “งานการพัฒนา ระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส : กลุ่มแรงงานในภาคอุตสาหกรรม : รายงานวิจัย ฉบับสมบูรณ์” พบว่า มีการเคลื่อนไหวของผู้ป่วยด้วยโรคจากการทำงานในนาม สภาเครือข่ายกลุ่มผู้ป่วยจากการทำงานและสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย เพื่อเรียกร้องสิทธิของผู้ป่วยด้วยโรคจากการทำงานให้ได้รับคำรักษาพยาบาลและค่าทดแทนจากกองทุนเงินทดแทนในปัจจุบัน ขบวนการเคลื่อนไหวดังกล่าวได้พัฒนาสู่การเคลื่อนไหวให้จัดตั้งสถาบันคุ้มครองสุขภาพความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการ การเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคม จึงเป็นเงื่อนไขที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้แรงงานในภาคอุตสาหกรรม มีการยกระดับความรู้ด้านสิทธิและสวัสดิการของตนเอง และในขณะเดียวกันคนงานก็ได้มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายของรัฐ ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาสวัสดิการสังคมโดยตรง (วรวิทย์ เจริญเลิศ และ นภาพร อติวานิชยพงศ์ 2546: 135)

สมควร ชันเงิน ศึกษาในงานวิจัยเรื่อง “แรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง และระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : กรณีศึกษาเฉพาะกรณีกรมการสภาตำบล อำเภอประเหลียน จ. ตรัง” พบว่า มีหลักฐานทางวิชาการจำนวนมากที่แสดงข้อค้นพบ เกี่ยวกับแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ข้อค้นพบนี้ส่วนใหญ่เห็นว่าคนไทยขาดความกระตือรือร้นทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เอื้ออำนวยและส่งเสริมการเข้ามีส่วนร่วม นักวิชาการกลุ่มหนึ่งที่ใช้ประเทศไทยเป็นกรณีศึกษา เช่น เฮอเบอร์ต ฟิลลิปส์ (Herbert P. Philipps) พบว่าคนไทยส่วนใหญ่ซึ่งผูกพันอยู่กับโครงสร้างทางสังคมแบบกสิกรรม และมีการศึกษาต่ำ มีแนวโน้มจะยอมรับอำนาจของผู้นำ (Superior Authority) โดยปราศจากข้อโต้แย้ง มีความเชื่อชาติต่อการรับสั่งร่ำทางการเมือง และมี

ความรู้ที่กล่าวอยู่ห่างจากผลกระทบทางการเมือง และ เดวิด วิลสัน (David A. Wilson) ก็พบในทำนองเดียวกันว่า ลักษณะเฉื่อยชาที่เกิดขึ้นจากการอบรมและให้ความรู้แบบพุทธศาสนา (Buddhist Teaching) เช่นเดียวกับ โดนัลด์ ฮินด์ลีย์ (Donald Hindley) ที่เห็นว่าคนไทยขาดความสนใจ และขาดความกระตือรือร้นต่อการทำกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งเขาเรียกลักษณะการเมืองแบบนี้ว่า การเมืองเงียบ (The Politics of Passivity) (สมควร ชันเงิน 2533: 105)

ประสิทธิ์ บุญลิขิต เขียนไว้ในงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิจัยเรื่องสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง : ศึกษาเฉพาะกรณีประชาชนในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย อ.เวียงชัย จ.เชียงราย” พบว่า แนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ประมวลจากแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่ได้มีการศึกษาวิจัยไว้ และทำการจำแนกประเภทกิจกรรมทางการเมือง โดยนำเอากิจกรรมทางการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศมาผสมผสานเข้าด้วยกันจำนวน 11 กิจกรรม และสามารถจัดกลุ่มประเภทพฤติกรรมทางการเมืองได้ 5 ประเภท ดังนี้

1. การใช้สิทธิเลือกตั้ง การติดตามข่าวสารทางการเมือง
2. การวิพากษ์วิจารณ์ถกเถียงปัญหาการเมือง การร่วมประชุมกรรมการหมู่บ้าน
3. การไปฟังการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
4. การเสนอปัญหาแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักการเมือง
5. การสนับสนุนนักการเมืองหรือสมัครรับเลือกตั้ง หรือเป็นสมาชิกองค์กรทางการเมืองต่างๆ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ตัวแปรด้านสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม คือ เพศและอายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตสุขาภิบาลเวียงชัย ส่วนการศึกษาและรายได้ไม่มีความสัมพันธ์แต่อย่างใด (ประสิทธิ์ บุญลิขิต 2531: บทคัดย่อ)

โสภณ คณทุชฌน์ มีผลงานวิจัยเรื่อง “กรรมกรกับการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประเทศไทย” พบว่า เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่จะผลักดันผู้ใช้แรงงานให้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ซึ่งประกอบด้วยวัฒนธรรมทางการเมือง การศึกษา และเศรษฐกิจ สิ่งเหล่านี้มิได้ส่งเสริมให้ผู้ใช้แรงงานเข้าร่วมทางการเมืองในลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยอย่างเพียงพอ ถึงแม้ทัศนคติของผู้ใช้แรงงานต่อการเมือง อาทิ กลุ่มผลประโยชน์ พรรคการเมือง และการเลือกตั้ง ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ตาม แต่บางครั้งพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง ทำให้ผู้ใช้แรงงานเสื่อมศรัทธาและเบื่อหน่าย จนเป็นผลให้การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานอยู่ในระดับต่ำ ดังจะเห็นได้จาก การไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยอนุমানจากสถิติการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งทั่วประเทศในครั้งต่างๆ ประกอบการพิจารณาการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มผลประโยชน์หรือสหภาพแรงงานเป็นจำนวนน้อย ทั้งเมื่อเกิด

5. สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย

ในการศึกษารั้ครั้งนี้จะการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ใช้แรงงานในเขตอุตสาหกรรมนวนคร จังหวัดปทุมธานี ซึ่งจะแบ่งเป็นการพิจารณาในด้านปัจจัยกว้างๆ เป็น 2 ปัจจัย ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกของผู้ใช้แรงงานที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง

1. บัณฑิตภายใน ได้แก่ บัณฑิตด้านข้อมูลส่วนบุคคล บัณฑิตด้านระยะเวลาทำงาน และ บัณฑิตด้านค่าจ้างหรือค่าแรงงาน
2. บัณฑิตภายนอก ได้แก่ บัณฑิตด้านสื่อสารมวลชน การรับรู้ข่าวสารทางด้านการเมือง ผู้นำทางการเมือง สถาบันทางการเมือง ขนาดของสถานประกอบการ กฎหมายและพระราชบัญญัติเกี่ยวกับแรงงาน และบัณฑิตด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง